

Kancelaria Prezesa
Rady Ministrów

Skrypt dla uczestnika/uczestniczki

Współpraca na rzecz dostępności

Szkolenia dla koordynatorów ds.
dostępności – poziom
zaawansowany

Spis treści

Spis aktów prawnych i ich skrótów	4
I. DOSTĘPNOŚĆ W INSTYTUCJI PUBLICZNEJ	8
Czym jest dostępność?	8
Sposoby zapewniania dostępności	9
Zasady projektowania uniwersalnego	10
Minimalne wymagania dostępności w instytucjach publicznych	11
Plan działania na rzecz poprawy dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami	12
II. JĘZYK KORZYŚCI	14
Czym jest język korzyści	14
III. BEZPIECZNA EWAKUACJA	16
Dostępna ewakuacja dla osób ze szczególnymi potrzebami.....	16
Rozwiązania sprzętowe do ewakuacji	16
Zasady ewakuacji osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności	17
Zasady oznakowania w budynków – piktogramy	19
IV. WNIOSKOWANIE O ŚRODKI Z FUNDUSZU DOSTĘPNOŚCI I Z INNYCH ŹRÓDEŁ	22
Potencjalne źródła finansowania dostępności	22
Pożyczka z Funduszu Dostępności.....	23
V. ZMIANY PRAWNE W ZAKRESIE DOSTĘPNOŚCI	30
Zmiany wprowadzone przez nowelizację ustawy o dostępności cyfrowej w 2023 r.	30
Najważniejsze zmiany dla koordynatorów ds. dostępności:	30
Załącznik do ustawy z dnia 9 marca 2023 r. (Dz. U. poz. 511).....	33
Wyjaśnienie kryteriów sukcesu WCAG 2.1 po nowelizacji ustawy w 2023 r.....	38
Zasada 1: Postrzegalność.....	38
Zasada 2: Funkcjonalność	43
Zasada 3: Zrozumiałość	48
Zasada 4: Kompatybilność.....	50
Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się	51
VI. SKARGOWOŚĆ	53
Statystyki.....	53
Postępowania z żądaniami o zapewnienie dostępności cyfrowej oraz skargami na jej brak.....	54
Postępowanie przy publikowaniu na stronie/w aplikacji urzędu treści wytworzonych poza urzędem.....	55
VII. JAK DBAĆ O DOSTĘPNOŚĆ CYFROWĄ W UMOWACH I ZAMÓWIENIACH PUBLICZNYCH	57
Ryzyka i sposoby ich minimalizacji.....	57
VIII. PROJEKTOWANIE I TWORZENIE TREŚCI CYFROWO DOSTĘPNYCH	59
Elementy tworzące dostępność cyfrową	59
Jak działają czytniki ekranu	59
Rzeczywistość rozszerzona a dostępność cyfrowa	60
Narzędzia do oceny dostępności strony/aplikacji/dokumentu	61
Wytyczne dotyczące dostępności multimedialnych	63
Napisy rozszerzone do filmów (napisy dla głuchych)	64
Audiodeskrypcja (AD).....	67
Tłumaczenie na język migowy.....	69
Jak stworzyć dostępny kurs e-learningowy?	69

Nagrania na żywo.....	70
Jak zapewnić dostępne nagranie, film czy przygotować transmisję na żywo.....	70
Co zrobić z materiałem transmisji na żywo opublikowanym na stronie lub w aplikacji?	71
Dostępność dokumentów cyfrowych	71
IX. ZWOLNIENIA Z OBOWIĄZKU ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI CYFROWEJ ELEMENTÓW STRON WWW I APLIKACJI MOBILNYCH.....	73
Multimedia nadawane na żywo	73
Multimedia opublikowane przed 23 września 2020 r.	73
Dokumenty archiwalne opublikowane przed 23 września 2018	74
Mapy, mapy interaktywne, geoportale	74
Treści zewnętrzne	74
Materiały z intranetu i ekstranetu sprzed 23 września 2019.....	75
Dzieła sztuki, archiwalia, muzealia	75
Treści archiwalne.....	76
Złożone schematy i dokumentacja techniczna w formie nietekstowej.....	76
X. WYTYCZNE DOTYCZĄCE AUDYTOWANIA I ODBIORU NOWYCH STRON INTERNETOWYCH I APLIKACJI MOBILNYCH.....	78
Lista kontrolna do samodzielnego badania dostępności cyfrowej	78
Metody oceny dostępności cyfrowej strony internetowej zgodnie z zasadami WCAG 2.1	81
XI. OBOWIĄZEK UWZGLĘDNIANIA DOSTĘPNOŚCI PRZY ZLECANIU ZADAŃ PUBLICZNYCH	82
Rozwiązania przewidziane w Prawie zamówień publicznych.....	84
Rozwiązania w innych sposobach zlecenia zadań publicznych	86
Inne rozwiązania	86
Zasady formułowania wymagań dotyczących dostępności przy zleceniu zadań publicznych na przykładach	89
Współpraca koordynatora ds. dostępności z komórkami zlecającymi zadania publiczne	90
Materiały pomocniczy dotyczący stosowania przepisów ustawy o zapewnianiu dostępności	91
Przykładowe sformułowania do umów z wykonawcami	91
Publikacje dotyczące uwzględniania wymogów dostępności przy zleceniu zadań publicznych:.....	101

Spis aktów prawnych i ich skrótów

1. Konwencja z dnia 13 grudnia 2006 r. o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169) – konwencja o prawach osób niepełnosprawnych.
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (2.12.2016 L 327/1) – dyrektywa w sprawie dostępności stron internetowych.
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (7.6.2019 L 51/70) – dyrektywa w sprawie wymogów dostępności produktów i usług.
4. Rezolucja Rady Unii Europejskiej z dnia 17 marca 2008 r. w sprawie sytuacji osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej (2008/C 75/01) – rezolucja Rady Unii Europejskiej w sprawie sytuacji osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej.
5. Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627, z późn. zm.) – ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich.
6. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1696) – ustawa o samorządzie gminnym.
7. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 194) – ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
8. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r. poz. 1333, z późn. zm.) – ustawa – Prawo budowlane.
9. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.) – ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej.
10. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1896) – ustawa – Prawo bankowe.
11. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2020 poz. 293, z późn. zm.) – ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym.

12. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
(Dz.U. z 2020 r. poz. 55, z późn. zm.) – ustawa o ochronie przyrody.
13. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2020 r. poz. 849) – ustawa o prawach pacjenta.
14. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.
(Dz.U. z 2020 r. poz. 2156, z późn. zm.) – ustawa o równym traktowaniu.
15. Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym
(Dz.U. z 2020 r. poz. 1940, z późn. zm.) – ustawa o transporcie zbiorowym.
16. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20, z późn. zm.) – ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się.
17. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych
(Dz.U. z 2023 r. poz. 82, z późn. zm.) – ustawa o dostępności cyfrowej.
18. Nowelizacja ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz ustawy – Ordynacja podatkowa
(Dz.U. z 2023 r. poz. 82) – nowelizacja ustawy o dostępności cyfrowej.
19. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. z 2022 r. poz. 2240, z późn. zm.) – ustawa o zapewnianiu dostępności.
20. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych
(Dz.U. z 2020 r. poz. 1086) – ustawa – Prawo zamówień publicznych.
21. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 1997 r. nr 50 poz. 475) – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.
22. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie
(Dz.U. z 2022 r. poz. 1225, z późn. zm.) – rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.
23. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych

- oraz urzędów bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.) – rozporządzenie w sprawie szczególnych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych.
24. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r. poz. 2027, z późn. zm.) – rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności.
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. z 2010 r. poz. 719, z późn. zm.) – rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej.
26. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2247, z późn. zm.) – rozporządzenie w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności.
27. Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie szczegółowych wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności (Dz.U. z 2021 r. poz. 412) – rozporządzenie w sprawie certyfikacji dostępności.
28. Zarządzenie nr 6 Szefa Służby Cywilnej z 12 marca 2020 r. w sprawie standardów zarządzania zasobami ludzkimi w służbie cywilnej – zarządzenie w sprawie standardów zarządzania zasobami ludzkimi.
29. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.).
30. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1710, z późn. zm.).
31. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.).

32. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.).
33. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1608).
34. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100).
35. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1599, z późn. zm.).

I. DOSTĘPNOŚĆ W INSTYTUCJI PUBLICZNEJ

Czym jest dostępność?

Dostępność w rozumieniu ustawy o zapewnianiu dostępności to, dostępność architektoniczna, cyfrowa oraz informacyjno-komunikacyjna, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa w art. 6 ustawy, będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia¹.

Natomiast zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych: dostępność to taka właściwość środowiska (przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług), która pozwala osobom z trudnościami funkcjonalnymi (fizycznymi, poznawczymi) na korzystanie z niego na zasadzie równości z innymi osobami².

Dostępność może być zapewniona głównie dzięki zastosowaniu zasadom uniwersalnego projektowania, czyli takiemu projektowaniu przestrzeni fizycznej, produktów, programów i usług, by były użyteczne dla wszystkich w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Możliwość użytkowania przez wszystkich ludzi powinna być traktowana jako punkt wyjścia przy projektowaniu. Przestrzeń i produkty powinny być zaprojektowane w taki sposób, aby mogły być użytkowane przez osoby w każdym wieku, z różnymi możliwościami, umiejętnościami i stopniem sprawności. Powinny zostać także uwzględnione czynniki związane ze zdolnością poruszania się, widzenia, słyszenia, pojmowania, a także wrażliwości na czynniki środowiskowe (np. światło w pomieszczeniach dostosowane również do potrzeb osób w spektrum autyzmu lub z padaczką fotogenną).

---

¹ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240, z późn. zm.) – ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

² Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych. Preambuła, pkt e.

Sposoby zapewniania dostępności

Oprócz wspomnianego projektowania uniwersalnego podmioty publiczne zapewniają dostępność poprzez racjonalne usprawnienia. Racjonalne usprawnienia to działania polegające na zapewnieniu dostępności poprzez likwidację obecnie istniejących barier, w tym technologii kompensacyjnych i asystujących, np. pętle indukcyjne dla osób słabosłyszących, tablet lub komputer z możliwością połączenia wideo z tłumaczem polskiego języka migowego.

Racjonalne usprawnienia są przewidziane przez ustawodawcę w sytuacji, kiedy zabytkowy charakter budynku administracji publicznej objęty jest nadzorem konserwatora budynku – co często uniemożliwia zastosowanie pełnej dostępności architektonicznej. Należy jednak pamiętać, że podmioty publiczne mają obowiązek zapewnić dostępność również w budynkach zabytkowych.

Racjonalne usprawnienia najczęściej polegają na dostosowaniu pomieszczeń, określonej przestrzeni, np. fragmentów budynku, do potrzeb ich użytkowników. Oczywiście powinny być uwzględnione potrzeby zarówno użytkowników wewnętrznych, tzn. pracowników, jak również potrzeby użytkowników zewnętrznych, np. klientów, dostawców. Dlatego, żeby tego typu zastosowania miały sens, powinny być poprzedzone analizą potrzeb użytkowników oraz przestrzeni, która będzie podlegała adaptacji.

W sytuacji braku możliwości zastosowania projektowania uniwersalnego oraz racjonalnych usprawnień pozostaje nam zastosowanie dostępu alternatywnego.

Dostęp alternatywny polega zwłaszcza na: zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub zapewnieniu wsparcia technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, lub wprowadzeniu takiej organizacji podmiotu publicznego, która umożliwi realizację potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób³.

Należy pamiętać, że zgodnie z przepisami ustawy o zapewnianiu dostępności od dnia 6 września 2021 r. dostęp alternatywny nie jest zapewnieniem dostępności – urząd może go zastosować tylko w wyjątkowych, indywidualnych okolicznościach. Ponadto, jeżeli wsparcie będzie realizowane przez pracowników urzędu – powinni

---

³ ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

oni mieć umiejętności obsługi osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

Zasady projektowania uniwersalnego

Wracając do najbardziej idealnego sposobu zapewniania dostępności, czyli do projektowania uniwersalnego. Warto pamiętać, że aby rozwiązanie to było zrealizowane w pełni prawidłowo i profesjonalnie – powinno być zastosowane według 8 zasad projektowania uniwersalnego. Należą do nich:

1. **Użyteczność dla osób o różnej sprawności** – przestrzeń i usługi powinny być dostępne dla wszystkich użytkowników, bez dodatkowej potrzeby projektowania specjalnych lub zastępczych urządzeń dla osób o różnych potrzebach.
2. **Elastyczność w użytkowaniu usług** – stosowane rozwiązania muszą umożliwiać użytkownikowi wybór metody korzystania z usługi.
3. **Proste i intuicyjne użytkowanie** – stosowane rozwiązania muszą być zrozumiałe dla ich odbiorców.
4. **Czytelna informacja** – powinna być dostępna dla różnych użytkowników, co oznacza zastosowanie jej w formie głosowej, pisemnej, dotykowej, stosowanie tekstu w różnym formacie, wraz z zapewnieniem przejrzystości przekazu.
5. **Tolerancja na błędy** – konieczne jest uwzględnienie faktu, że nawet pełna zgodność z przepisami prawa i normami technicznymi nie zawsze musi oznaczać pełnej użyteczności rozwiązań dla osób ze szczególnymi potrzebami.
6. **Wygodne użytkowanie bez wysiłku** – zastosowane rozwiązania powinny być przyjazne dla użytkowników, korzystanie z nich nie powinno wymagać nadmiernego wysiłku.
7. **Wielkość i przestrzeń odpowiednie dla dostępu i użytkowania** – trzeba uwzględnić potrzeby korzystania z przestrzeni przez różnych użytkowników.
8. **Percepcja równości** – tworzenie rozwiązań, które nie są dyskryminujące, ale mają charakter włączający.

Minimalne wymagania dostępności w instytucjach publicznych

Podmioty publiczne są zobowiązane do zapewnienia co najmniej minimalnej dostępności, dzięki której każda osoba ze szczególnymi potrzebami będzie mogła uczestniczyć w przestrzeni publicznej na zasadzie równości z innymi osobami.

Minimalne wymagania w zakresie dostępności architektonicznej, zgodnie z art. 6 ustawy⁴:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalacja urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573 i 1981 oraz z 2022 r. poz. 558, 1700 i 1812),
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób.

Minimalne wymagania w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej, zgodnie z art. 6 ww. ustawy:

- obsługa z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824 oraz z 2022 r. poz. 583 i 830), lub z wykorzystaniem zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- instalacja urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM

---

⁴ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240, z późn. zm.) – ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

lub urządzeń opartych na innych technologiach, których celem jest wspomaganie słyszenia,

- zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
- zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Minimalne wymagania w zakresie dostępności cyfrowej zgodnie z ustawą o dostępności cyfrowej:

- zapewnienie dostępności stron internetowych oraz aplikacji mobilnych zgodnie ze standardem WCAG 2.1 (szczegółowe wytyczne zawarte są w załączniku 1 do ustawy),
- dostosowanie układu, struktury i treści strony tak, aby była czytelna np. dla osób niedowidzących,
- udostępnianie multimediiów, opracowanych zgodnie ze standardem WCAG 2.1,
- zagwarantowanie alternatywnego sposobu dostępu do treści publikowanych na stronie.

Plan działania na rzecz poprawy dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

Na podstawie ustawy o zapewnianiu dostępności osobom każdy organ władzy publicznej określony w art. 14 ust. 1 ma obowiązek wyznaczenia koordynatora ds. dostępności.

Jednym z zadań koordynatora jest przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Celem planu jest wskazanie kierunków niezbędnych zmian i wdrażanie rozwiązań służących usprawnieniu funkcjonowania podmiotu publicznego, uczynienia go bardziej dostępnym oraz przyjaznym osobom ze szczególnymi potrzebami.

Plan działania na rzecz poprawy dostępności powinien się łączyć również z takimi dokumentami, jak:

- informacja o zadaniach realizowanych przez urząd w tekście łatwym do czytania i zrozumienia jako minimum zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej, zamieszczona na stronie internetowej – tam dodajemy informację i zdjęcia usprawnień, jakimi dysponuje urząd,
- w wypadku ewentualnych wniosków lub skarg będą służyć jako uzasadnienie do wykazania braku opieszałości urzędu,
- jako rekomendacje można również polecić stworzenie dokumentu/pliku, w którym wpisywane zostaną zrealizowane zadania, tak aby można było łatwo wypełnić cykliczne raporty związane z zapewnieniem dostępności urzędu.

Aktualizacja planu działania na rzecz poprawy dostępności powinna:

- stanowić odrębny dokument, na którym zostaną naniesione zmiany, takie jak:
  - aktualizacja postępu realizacji zadania lub zamknięcie danego zadania (zrealizowane/brak możliwości realizacji),
  - dodanie lub ujęcie dodatkowych etapów danego zadania,
  - dodanie nowych zadań z zakresu dostosowania urzędu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,
- dodanie aktualizacji jako nowej pozycji – nie usuwamy starego dokumentu.

II. JĘZYK KORZYŚCI

Czym jest język korzyści

Język korzyści to forma komunikacji, często również definiowana jako pakiet pewnych technik perswazji, a czasem i manipulacji, które mają skłonić naszego rozmówcę do wykonania określonych zadań. Najczęściej jest to skierowane na potrzeby naszego rozmówcy, a tym samym ich zaspokojenie. Dlatego język korzyści często jest przedstawiony pytaniem: „Co ja z tego będę miał/miała?”.

Ludzie często kierują się w życiu takimi potrzebami, jak:

- bezpieczeństwo,
- jakość życia,
- emocje,
- oszczędność pieniędzy,
- oszczędność czasu,
- prestiż.

Nasi rozmówcy w zależności od sytuacji życiowej, zawodowej, bagażu życiowego, doświadczeń oraz majątności różnie układają ich gradacje. Jednak potrzeby te zawsze będą odgrywały znaczącą rolę w podejmowaniu decyzji. Czy podejmą jakieś działania, czy będą szukać innego rozwiązania.

Tworzenie takich argumentów – korzyści odbywa się często na bazie cech i zalet proponowanych rozwiązań czy zadań. Najbardziej popularnym modelem tworzenia takiego języka jest zamiana cech i zalet danego rozwiązania na korzyści, jakie rozmówca osiągnie z takiego rozwiązania dla siebie.

Dlatego często możemy spotkać tak zwane sformułowania-klucze, takie jak:

- zagwarantuje to...,
- zwiększy to...,
- ograniczy...,
- zapewni...,

- dzięki temu...,
- pozwoli to na lepsze/łatwiejsze/efektywniejsze... .

Oto kilka sugestii, które mogą pomóc w przekonaniu przełożonych/współpracowników do wysłuchania i wdrożenia rozwiązań służących dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w urzędzie:

1. Znajdź punkt wspólny – spróbuj znaleźć obszar, w którym przełożony/współpracownik, których chcesz przekonać, i Ty jesteście zgodni. To może pomóc wzbudzić zainteresowanie Twoim punktem widzenia.
2. Przygotuj się dobrze – przed rozmową z osobą, którą chcesz przekonać. Zbierz wszystkie potrzebne informacje i argumenty, aby umocnić swoje stanowisko.
3. Słuchaj uważnie – nie skupiaj się tylko na swoim punkcie widzenia. Wysłuchaj, co ma do powiedzenia osoba, którą chcesz przekonać, abyś mógł/mogła zrozumieć jej perspektywę. To pozwoli Ci dostosować swoje argumenty i lepiej zrozumieć, jakie obawy lub wątpliwości może ona mieć.
4. Bądź przekonujący/przekonująca, ale nie nachalny/nachalna – pamiętaj, że Twoją rolą jest przekonanie osoby do Twojego punktu widzenia. Nie bądź agresywny/agresywna w swoim podejściu. Staraj się kierować w swoich wypowiedziach spokojem, zrozumiałością wypowiedzi i wiarygodnością.
5. Używaj konkretnych przykładów – aby uwiarygodnić swoje argumenty i pomóc osiągnąć porozumienie.
6. Przedstaw korzyści – zamiast skupiać się tylko na swoim punkcie widzenia, Wskaż, co może zyskać lub osiągnąć rozmówca, akceptując Twoje stanowisko.
7. Zaproponuj wspólne rozwiązanie – jeśli jest to możliwe, spróbuj zaproponować takie rozwiązanie, które uwzględni obawy i potrzeby osoby, którą chcesz przekonać, ale jednocześnie pozwoli osiągnąć Twój cel.

Pamiętaj, że nie zawsze uda Ci się przekonać kogoś do swojego punktu widzenia, ale stosując powyższe sugestie, zwiększasz szansę na osiągnięcie porozumienia i zmniejszasz ryzyko konfliktu.

III. BEZPIECZNA EWAKUACJA

Dostępna ewakuacja dla osób ze szczególnymi potrzebami

Zgodnie z art. 6 ustawy o zapewnianiu dostępności do minimalnych wymagań w zakresie dostępności architektonicznej należy zapewnić osobom ze szczególnymi potrzebami możliwość ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób. Ustawa nie precyzuje, w jaki sposób należy zapewnić te możliwości.

Podczas procesu ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami należy zwrócić uwagę na wiek osoby ewakuowanej i jej stan psychofizyczny. Jeżeli szczególne potrzeby wynikają z określonego rodzaju niepełnosprawności, trzeba zwrócić uwagę także na rodzaj oraz stopień niepełnosprawności.

Należy pamiętać, że istotą skutecznej ewakuacji jest wcześniejsze przygotowanie. Dotyczy to zarówno przygotowania procedur i wytycznych do ewakuacji, jak również zakresu wsparcia osoby lub osób pomagających w ewakuacji. Ważne są także szkolenia pracowników instytucji na temat skutecznej ewakuacji. W sytuacji kryzysowej jest często za późno, aby zastanawiać się, np. czy mamy na stanie krzesło ewakuacyjne, gdzie mamy materac ewakuacyjny i jak użyć tego sprzętu.

Do najważniejszych przepisów prawnych dotyczących ewakuacji należy Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów, paragraf 4 rozdział 15 precyzuje:

„Z każdego miejsca w obiekcie, przeznaczonego do przebywania ludzi, zapewnia się odpowiednie warunki ewakuacji, umożliwiające szybkie i bezpieczne opuszczenie strefy zagrożonej lub objętej pożarem, dostosowanie liczby, stanu i sprawności osób przebywających w obiekcie oraz jego funkcji, konstrukcji i wymiarów, a także zastosowanie technicznych środków zabezpieczenia przeciwpożarowego [...]”.

Rozwiązania sprzętowe do ewakuacji

Podstawowy rodzaj sprzętu do ewakuacji to:

- krzesła (wózki) ewakuacyjne – pozwalają na bezpieczną ewakuację osoby w pozycji siedzącej; stosowane do przemieszczania się po schodach w górę i w dół lub tylko w dół,
- materace ewakuacyjne – pozwalają na bezpieczną ewakuację osoby w pozycji leżącej; przydatne, zwłaszcza gdy osoba nie może być ewakuowana w pozycji siedzącej lub gdy przestrzeń jest za mała, np. w wąskich klatkach schodowych,
- maty ewakuacyjne – pozwalają na bezpieczną ewakuację osób chorych/nieprzytomnych bezpośrednio z łóżka; tego typu mata jest umieszczona na stałe pod materacem na łóżku,
- tyflograficzne plany ewakuacji – są pomocne w ewakuacji dla osób niewidomych i słabowidzących; pozwalają w sposób dostępny dotykowo określić drogę ewakuacji oraz lokalizację sprzętu ratowniczo-gaśniczego.

Zasady ewakuacji osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności

W trakcie ewakuacji należy postępować zgodnie z zaleceniami instrukcji bezpieczeństwa pożarowego. Należy przy tym uwzględnić obecność w budynku osób z niepełnosprawnościami. Niezależnie od wyznaczenia osób, które są przeszkolone i wiedzą, jak postępować w razie ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami – warto znać możliwe zachowania osób z następującymi rodzajami niepełnosprawności⁵:

1. Osoby w spektrum autyzmu

Należy postępować zgodnie z Indywidualnym planem postępowania w trakcie ewakuacji. Osoby w spektrum autyzmu mają wyższą wrażliwość sensoryczną i reakcję na stres. Wobec tego ich reakcja w sytuacji ewakuacji może być specyficzna, np. osoba może schować się do szafy lub pomieszczenia, które jest wyciszone.

2. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną

Niepełnosprawność intelektualna, podobnie jak nadwrażliwość czy niedowrażliwość na bodźce dźwiękowe i wizualne, może znacznie utrudnić lub nawet uniemożliwić

---

⁵ „Dostępność. BEZPIECZNA EWAKUACJA”, Fundacja Polska bez Barrier.org, Warszawa 2022.

samodzielne opuszczenie strefy zagrożenia. Dlatego jedyne słuszne działanie to wcześniejsze wyznaczenie zaufanej osoby asystującej, która powinna dotrzeć do osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Następnie w spokojny, ale jednocześnie stanowczy sposób powinna przeprowadzić ją w bezpieczne miejsce. Oczywiście zgodnie z Indywidualnym planem postępowania w trakcie ewakuacji.

3. Osoby z niepełnosprawnością ruchu

Ewakuacja osób z niepełnosprawnością ruchu powinna być przeprowadzona z użyciem specjalistycznego sprzętu. Niedopuszczalne są np. próby transportu osoby poruszającej się na wózku za jego pomocą: istnieje zbyt duże ryzyko zarówno dla ratownika niezawodowego, jak i dla osoby niezdolnej do ruchu. Wózki posiadają wiele ruchomych lub słabych części, które nie są skonstruowane w taki sposób, by mogły wytrzymać obciążenia związane z podnoszeniem. Ponadto istotną kwestią przy transferze osoby z wózka (aktywnego, ortopedycznego, elektrycznego) na wózek ewakuacyjny jest współpraca dwóch osób – oprócz osoby ewakuowanej. Należy pamiętać także, że sprzęt rehabilitacyjny, taki jak wózek osoby z niepełnosprawnością ruchową, jest jej integralną częścią. Dlatego warto zabezpieczyć także wózek (aktywny, ortopedyczny, elektryczny).

4. Osoby z niepełnosprawnością słuchu i osoby głuche

Dla osób z niepełnosprawnością słuchu kluczowa jest informacja o konieczności ewakuacji z budynku. Dlatego należy zadbać o system świetlny lub wibracyjny powiadomienia alarmowego. W sytuacji, gdy takiego systemu nie ma lub nie działa, powiadomieniem powinna się zająć wyznaczona wcześniej osoba.

5. Osoby z niepełnosprawnością wzroku

Niepełnosprawność wzroku może ograniczać lub uniemożliwiać samodzielne opuszczenie strefy zagrożenia. Dlatego wyznaczona wcześniej osoba powinna dotrzeć do osoby z niepełnosprawnością wzroku i spokojnie oraz stanowczo przeprowadzić w bezpieczne miejsce. Najbezpieczniejszą metodą asysty jest umożliwienie osobie z niepełnosprawnością wzroku chwycenie łokcia bądź ramienia osoby asystującej.

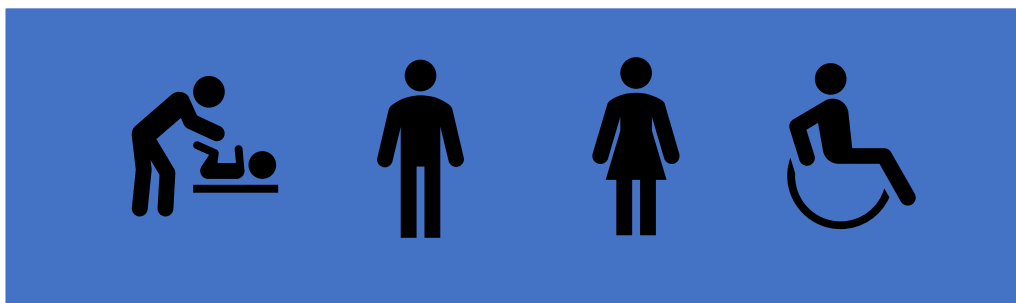
Zasady oznakowania w budynków – piktogramy

Infografika dla osób z niepełnosprawnością to zestaw graficznych informacji, których celem jest ułatwienie, przemieszczania się, komunikowania się oraz zrozumienia treści osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Infografiki są opracowywane w taki sposób, aby mogły ich używać samodzielnie osoby poszukujące informacji i pomocy, ale też były one narzędziem wspierającym pracę osób udzielających informacji w urzędach.

Najważniejszą zasadą jest łatwość i intuicyjność odbioru informacji.

W zależności od rodzaju niepełnosprawności stosujemy różne oznaczenia.

Należy pamiętać, że do toalety dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnością może wejść każda osoba. Pierwszeństwo ma jednak osoba poruszająca się na wózku i z widoczną niepełnosprawnością. Ponieważ często panuje przekonanie związane z tym, że do takich pomieszczeń nie wolno wchodzić osobom nieuprzywilejowanym, oznaczyć je można nie tylko piktogramem osoby na wózku ale również osoby z małymi dziećmi.

Ikona mówiąca o tym że do pomieszczenia mogą wejść osoby każdej płci – można go stosować w toaletach z dostosowanych dla osób poruszających się na wózku.

Można również zastosować ikonę osoby na wózku oraz ikonę osób z małym dzieckiem.

Jest jeszcze możliwość zastosowanie infografiki wskazującej na różnorodność dysfunkcji.

Dla osób z jakąkolwiek niepełnosprawnością

Infografiki dla osób z niepełnosprawnością wzroku

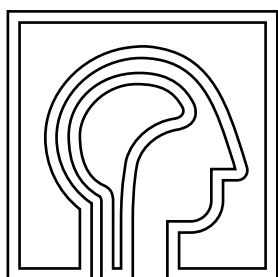

Infografiki dla osób z niepełnosprawnością słuchu

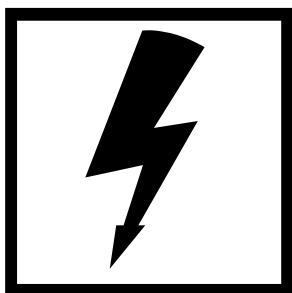
W wypadku osób głuchych ich symbolem jest motyl, umieszczenie jednak tego symbolu jako infografiki byłoby mało czytelne dla wszystkich osób, dlatego informacje dotyczące tych osób są takie jak powyżej.

Infografika dla osób z niepełnosprawnością intelektualną

Infografika dla osób z epilepsją

Najbardziej efektywnym rozwiązaniem związanym z oznaczeniami graficznymi jest dziedziczenie informacji za pomocą kolorów, tzn. oznaczenie na tablicy informacyjnej poszczególnych komórek / wydziałów konkretnymi kolorami a następnie tymi kolorami prowadzić osoby przychodzące do urzędu do miejsca docelowego. Dobrym rozwiązaniem jest również podwieszenie pod sufitem tabliczek, które będą

informować gdzie można dojść korytarzem na którym są zawieszone.

IV. WNIOSKOWANIE O ŚRODKI Z FUNDUSZU DOSTĘPNOŚCI I Z INNYCH ŹRÓDEŁ

Potencjalne źródła finansowania dostępności

W Polsce istnieje szereg źródeł finansowania likwidacji barier związanych z dostępnością dla osób z niepełnosprawnościami. Poniżej przedstawiono kilka z nich:

1. Fundusz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym – to fundusz, który ma na celu finansowanie działań na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Środki te przeznaczone są na wiele różnych celów, w tym m.in. na dostosowanie mieszkań i budynków, zakup sprzętu rehabilitacyjnego czy organizację szkoleń i kursów dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Budżet państwa – rząd polski corocznie przeznacza środki na różnego rodzaju cele związane z osobami z niepełnosprawnościami. Dotyczy to zarówno działań mających na celu poprawę dostępności, jak i wsparcie finansowe dla osób z niepełnosprawnościami, np. rent i emerytur dla osób z niepełnosprawnościami.
3. Fundusze europejskie – Polska korzysta z różnych funduszy europejskich, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), który ma na celu wspieranie osób z niepełnosprawnościami. Środki te przeznaczone są m.in. na szkolenia i kursy dla osób z niepełnosprawnościami oraz na finansowanie projektów związanych z poprawą dostępności dla tej grupy społecznej.
4. Jednym ze źródeł finansowania jest Fundusz Dostępności. To specjalny fundusz utworzony ustawą o zapewnianiu dostępności, którego celem jest finansowanie działań na rzecz poprawy dostępności osób z niepełnosprawnościami.

Pożyczka z Funduszu Dostępności

Bank Gospodarstwa Krajowego wspólnie z instytucjami finansującymi udziela preferencyjnych pożyczek na likwidację barier architektonicznych.

Pożyczkę z Funduszu Dostępności można przeznaczyć na:

- 1) likwidację barier zewnętrznych w budynkach, np. na:
  - budowę lub kompleksową modernizację dojścia do budynku,
  - kompleksową modernizację wejścia do budynku (np. montaż pochylni, platform pionowych),
  - budowę lub kompleksową modernizację dojścia do terenów bezpośrednio wokół budynku, jak np. miejsca parkingowe, przyblokowe ogródki czy altany śmietnikowe,
  - zainstalowanie głośnomówiących domofonów na odpowiedniej wysokości.
- 2) likwidację barier wewnątrz budynków, np. na:
  - dobudowę szybu windowego oraz zakup i montaż dźwigu osobowego,
  - wymianę lub modernizację dźwigu osobowego (niedostosowanego dla osób o szczególnych potrzebach),
  - modernizację ciągów komunikacyjnych,
  - prace związane z likwidacją różnic wysokości podłoża, dostosowanie przestrzeni wspólnych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,
  - odpowiednie oznakowanie wewnątrz budynku.

Ważne! Pożyczka na zapewnienie dostępności budynków nie może dotyczyć finansowania budowy lub modernizacji nowego budynku.

Dzięki finansowaniu z Funduszu:

- budynki stają się lepiej przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, rodziców z dziećmi oraz osób starszych,
- osoby, które mają trwałe lub czasowe ograniczenia w mobilności lub percepcji, zyskują swobodniejszy dostęp do dóbr i usług, mogą brać równy udział w życiu społecznym i publicznym.

Pożyczki mogą być częściowo umorzone oraz połączone [z dotacją ze środków PFRON](#) lub innym wsparciem ze środków publicznych.

Kto może z pożyczki korzystać:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- podmioty administracji rządowej, m.in. państwowe osoby prawne, w tym jednostki od nich zależne,
- spółki komunalne oraz inne podmioty zależne od jednostek samorządu terytorialnego,
- inne niewymienione wyżej jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki,
- instytucje kultury,
- spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego, społeczne inicjatywy mieszkaniowe,
- osoby fizyczne posiadające budynki mieszkalnictwa wielorodzinnego (dotyczy pożyczek do 2 mln zł),
- organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jeżeli prowadzą statutową działalność ukierunkowaną na wsparcie osób o szczególnych potrzebach – w szczególności osób z niepełnosprawnościami lub osób starszych.

Zasady finansowania

Finansowane są przedsięwzięcia, których celem jest dostosowanie wielorodzinnych budynków mieszkalnych, budynków zamieszkania zbiorowego oraz budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób mających trwałe lub czasowe ograniczenia w mobilności czy percepcji. Mogą to być przedsięwzięcia polegające na przykład na instalacji wind (dźwigów osobowych), budowie podjazdu dla wózków lub podnośnika osobowego i innych udogodnień.

Warunki kwalifikowalności

Finansowane są inwestycje, które dostosowują budynki i ich otoczenie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, opiekunów z małymi dziećmi lub osób starszych. Zakres prac musi być zgodny ze Standardami dostępności dla polityki spójności

2021–2027 (rozdział: Standardy architektoniczne). Opis tych standardów znajdziesz w załączniku nr 1 do Zasad Naboru Wniosków w zakładce [Dokumenty](#).

Do finansowania nie kwalifikują się inwestycje zakończone w momencie składania wniosku o udzielenie pożyczki.

W przypadku rozpoczętych inwestycji do finansowania kwalifikują się udokumentowane wydatki nie starsze niż 12 miesięcy na dzień złożenia wniosku o udzielenie pożyczki, z zastrzeżeniem ograniczeń, które wynikają z zasad udzielania pomocy publicznej.

Pożyczkę z Funduszu Dostępności można przeznaczyć na:

- zakup lub zlecenie wykonania audytu dostępności (Wytyczne sporządzenia Audytu Dostępności znajdziesz w zakładce [Dokumenty](#)),
- zakup robót i materiałów budowlanych,
- sfinansowanie podatku VAT (jeżeli nie ma prawnych możliwości jego odzyskania),
- zakup, wytworzenie oraz koszty montażu i uruchomienia nowych środków trwałych,
- sfinansowanie nadzoru inwestorskiego,
- sporządzenie oceny oddziaływania na środowisko (OOS), oceny i opinii konserwatorskich, koncepcji i projektów technicznych niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia,
- sfinansowanie kosztów opłat administracyjnych, notarialnych, sądowych itp.,
- refinansowanie pożyczek/kredytów w innych bankach, jeśli wiążą się z realizowaną i niezakończoną inwestycją oraz dotyczą wydatków nie starszych niż 12 miesięcy na dzień złożenia wniosku.

Warunki pożyczki

- nie jest wymagany wkład własny i oferowane jest preferencyjne oprocentowanie – od 0,15 proc. w skali roku w całym okresie kredytowania (oprocentowanie może być wyższe, jeśli wykorzystasz limity pomocy publicznej, w tym de minimis),
- zapewniany jest również długi okres spłaty – do 20 lat,

- nie są pobierane opłaty i prowizje za czynności związane z udzieleniem i obsługą pożyczek,
- można skorzystać z karencji w spłacie kapitału pożyczki – do 6 miesięcy od zakończenia realizacji przedsięwzięcia,
- może zostać umorzone do 50 proc. kapitału pożyczki, jeśli zostaną spełnione określone warunki,
- w ciągu 24 miesięcy od dnia podpisania umowy pożyczki można otrzymać maksymalnie 5 mln zł na wymianę/modernizację wind (wraz z przebudową szybu windowego); limit 5 mln zł na pożyczkobiorcę obowiązuje odrębnie dla pożyczek, które udziela Bank Gospodarki Krajowej, i odrębnie dla wszystkich pożyczek, których udzielają pośrednicy finansowi.

Częściowe umorzenie

Kapitał pożyczki może zostać częściowo umorzony, jeśli zostaną spełnione następujące kryteria (gdy zostanie spełnione więcej niż jedno kryterium, wartości procentowe będą się sumowały):

- kryterium terytorialne (wg wskaźnika GUS – kwota zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych na 1000 mieszkańców danej gminy): do 10 proc.,
- kryterium przeznaczenia budynku:
  - 25 proc. umorzenia dla budynków użyteczności publicznej,
  - 5 proc. umorzenia dla wielorodzinnych budynków mieszkalnych,
  - powyższe poziomy wzrosną o 15 proc., jeżeli inwestycja obejmuje budowę nowego dźwigu/windy.

Ważne! Dla pożyczek do 2 mln zł (włącznie) informacje znajdziesz na stronie internetowej wybranej przez Ciebie instytucji finansującej.

- kryterium społeczne (wg udziału osób z niżej wymienionych kategorii w ogólnej populacji osób zamieszkałych w budynku):
  - 20 proc. umorzenia, gdy udział wynosi powyżej 60 proc.,
  - 10 proc. umorzenia, gdy udział wynosi od 40 do 60 proc.

Pożyczkobiorca nabywa uprawnienie do umorzenia pożyczkobiorca w chwili zawarcia umowy pożyczki. Umorzenie pożyczki odbywa się po zakończeniu wypłat z pożyczki oraz po zakończeniu realizacji projektu.

Zabezpieczenie spłaty pożyczki

Standardowym zabezpieczeniem spłaty pożyczki może być weksel własny in blanco inwestora. Mogą to być też np.: przelew (cesja) praw z polisy ubezpieczeniowej, która jest przedmiotem projektu; przelew wierzytelności z wpłat na fundusz remontowy; pełnomocnictwo/upoważnienie do rachunku bankowego lub inne zabezpieczenie zgodne z praktyką rynkową i adekwatne do przedmiotu projektu/ formy prawnej inwestora lub oceny wniosku o udzielenie pożyczki.

Uruchamianie pożyczek

Pożyczkę może być uruchomiona w formie:

- bezpośrednich płatności dla wykonawców/dostawców na podstawie oryginałów faktur przedstawionych przez inwestora,
- zaliczek,
- refundacji opłaconych wcześniej faktur (wydatki nie starsze niż 12 miesięcy na dzień złożenia wniosku o udzielenie pożyczki).

Informacje szczegółowe możesz odnaleźć na stronie: [Fundusz Dostępności – wygodniejsze życie dla wszystkich – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej \(funduszeuropejskie.gov.pl\)](https://funduszeuropejskie.gov.pl).

Innym źródłem, jakie będzie dawało możliwość pozyskania środków, jest nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Zakłada ona znaczący wzrost środków na likwidowanie barier dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W ramach Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji przewidziano kilka priorytetów związanych z poprawą dostępności i włączeniem osób z niepełnosprawnościami.

Konkretne cele w tym zakresie to między innymi:

1. Poprawa dostępności transportu publicznego i infrastruktury miejskiej – Unia Europejska planuje wsparcie projektów związanych z dostosowaniem budynków użyteczności publicznej, dróg, ulic i przystanków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
2. Zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami – w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego przewidziano finansowanie projektów

związanych z poprawą kwalifikacji i zwiększeniem szans na rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

3. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami – UE planuje również wsparcie projektów związanych z dostarczaniem usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych oraz kulturalnych, które są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
4. Wsparcie organizacji pozarządowych – Unia Europejska przewiduje finansowanie projektów organizacji pozarządowych, które angażują się w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami i pomagają w ich integracji społecznej.

Środki finansowania likwidacji barier dla osób z niepełnosprawnościami w ramach strategii na lata 2021–2030 będą pochodzić z różnych źródeł, w tym przede wszystkim z budżetu UE. Ponadto państwa członkowskie UE również przewidują środki na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami w swoich krajach, m.in. w ramach krajowych programów na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

5. PFRON (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).
Udziela wsparcia finansowego dla pracodawców, którzy chcą dostosować miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Oto kroki do pozyskania środków finansowych z PFRON:
  - Zatrudnij osobę z niepełnosprawnością – wymagane jest zatrudnienie osoby z niepełnosprawnością przed aplikacją o środki finansowe.
  - Składanie wniosku – wniosek o dofinansowanie dostosowania stanowiska pracy składa się do Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Wniosek powinien zawierać m.in.:
    - informacje o pracodawcy i pracowniku z niepełnosprawnością,
    - opis dostosowania miejsca pracy,
    - kosztorys przedsięwzięcia.
  - Ocena wniosku – wniosek jest oceniany przez PFRON pod kątem spełnienia wymogów formalnych oraz oceny kosztów dostosowania miejsca pracy.

- Decyzja – po pozytywnej ocenie wniosku PFRON wydaje decyzję o dofinansowaniu dostosowania miejsca pracy.
- Realizacja dostosowania – po otrzymaniu decyzji pracodawca musi przystąpić do realizacji dostosowania miejsca pracy.
- Rozliczenie – po zakończeniu dostosowania miejsca pracy pracodawca musi złożyć wniosek o rozliczenie do PFRON wraz z dokumentacją potwierdzającą wykonanie prac.

Wysokość dofinansowania uzależniona jest od rodzaju dostosowania miejsca pracy, kosztów dostosowania oraz stopnia niepełnosprawności pracownika.

V. ZMIANY PRAWNE W ZAKRESIE DOSTĘPNOŚCI

Zmiany wprowadzone przez nowelizację ustawy o dostępności cyfrowej w 2023 r.

Aktualne teksty ustaw

Tekst ujednoczony ustawy o dostępności cyfrowej znajduje się w Internetowym Systemie Aktów Prawnych (ISAP) pod pozycją: [Dz.U. 2023 poz. 82](#).

Tekst ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz ustawy – Ordynacja podatkowa znajduje się w Internetowym Systemie Aktów Prawnych (ISAP) pod pozycją: [Dz.U. 2023 poz. 511 – nowelizacja ustawy o dostępności cyfrowej](#).

Polskie tłumaczenie Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1 (z dnia 13 kwietnia 2021 r.) z aktualnym wyjaśnieniem kryteriów dostępności znajduje się na stronie World Wide Web Consortium (W3C) pod adresem: [Web Content Accessibility Guidelines \(WCAG\) 2.1 – polskie tłumaczenie](#).

Najważniejsze zmiany dla koordynatorów ds. dostępności:

Konieczność nowelizacji ustawy o dostępności cyfrowej wynika z doświadczeń płynących z trzyletniego obowiązywania obecnych przepisów oraz przyczyn zewnętrznych (m.in. polskiego oficjalnego tłumaczenia standardu WCAG 2.1).

13 marca 2023 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał nowelizację ustawy o dostępności cyfrowej.

Data ogłoszenia: 2023-03-17

Data wydania: 2023-03-09

Data wejścia w życie: 2023-04-17

1. Zmiana w art. 3 ust. 2 pkt 5 lit. a)

Wskazanie odpowiedzialności podmiotu publicznego za dostępność treści zamówionych (wytworzonych, sfinansowanych lub nabytych) przez ten podmiot. Wyeliminuje to proceder uchylenia się podmiotu przed zapewnieniem dostępności

dla treści, które zostały zakupione od podmiotu trzeciego, który tej dostępności nie zapewnił.

2. Zmiana w art. 3 ust. 2 pkt 9

Do elementów wyłączonych z obowiązku zapewnienia dostępności dodano złożone schematy i dokumentację techniczną w formie nietekstowej. Jest to odpowiedź na postulaty środowiska architektów, którzy nie byli w stanie poprawnie przygotować rysunków technicznych czy schematów konstruktorskich w sposób zgodny z ustawą.

3. Zmiana w art. 5 ust. 1

Wyraźne wskazanie, że podmiot publiczny odpowiada za dostępność treści publikowanych na innych platformach, jak np. media społecznościowe. Pełna treść otrzymuje brzmienie: „Podmiot publiczny zapewnia dostępność cyfrową przez spełnienie przez jego stronę internetową, zarządzane elementy strony internetowej, jego aplikację mobilną lub zarządzane elementy aplikacji mobilnej wymagań określonych w załączniku do ustawy”. Jeżeli więc urząd zarządza kontem na Facebooku czy Twitterze, musi zapewnić dostępność opublikowanych tam materiałów.

4. Nowy art. 5a ust. 1

„W przypadku gdy podmiot publiczny publikuje na stronie internetowej lub w aplikacji mobilnej zarejestrowane wcześniej multimedia nadawane na żywo, dostosowuje je do wymagań określonych w załączniku do ustawy w terminie 14 dni od dnia zakończenia nadawania”.

5. Uchylenie art. 8 ust 2

Zmieniono przepisy odnośnie do powołania się na nadmierne koszty. Po pierwsze – uchylić się można od zapewnienia konkretnych elementów, a nie całej strony internetowej. Po drugie – do szacowania kosztów dodano szacowanie korzyści dla osób niepełnosprawnych wynikających z zapewnienia dostępności. Ponadto wyniki oceny zapewnienia dostępności cyfrowej, o której mowa w ust. 3, dołącza się do deklaracji dostępności strony internetowej lub aplikacji mobilnej podmiotu publicznego.

6. Zmiana w art. 10 ust. 1

Doprecyzowanie kwestii języka deklaracji dostępności. Nowe sformułowanie: „Podmiot publiczny sporządza w sposób dostępny cyfrowo deklarację dostępności dla każdej wersji językowej strony internetowej lub aplikacji mobilnej, w języku wersji strony internetowej lub aplikacji mobilnej, do której się odnosi”.

7. Zmiana w art. 10 ust. 4 pkt 4

Nowa treść: „(...) dane teleadresowe siedziby podmiotu publicznego wraz ze wskazaniem danych kontaktowych osoby lub komórki organizacyjnej wyznaczonej do realizacji spraw w zakresie dostępności cyfrowej w tym podmiocie publicznym”. Możliwość wskazania komórki organizacyjnej, a nie tylko osoby do kontaktu jest dużym ułatwieniem, o które postulowało środowisko dużych podmiotów, zatrudniających więcej niż jedną osobę merytorycznie odpowiedzialną za zapewniania dostępności.

8. Zmiana w art. 10, ust. 4 pkt 4

Nowa treść: „(...) informacje na temat utworzonych na stronie internetowej lub w aplikacji mobilnej **niestandardowych skrótów klawiszowych** służących przemieszczaniu się po elementach strony internetowej lub elementach aplikacji mobilnej i uruchamianiu funkcji dostępnych na stronie internetowej lub w aplikacji mobilnej”. Wcześniej wystarczyło sformułowanie mówiące, że na stronie internetowej można korzystać ze standardowych skrótów przeglądarki internetowej.

9. Zmiana w art. 10 ust. 4 pkt 6

Nowa treść: „(...) informację lub link do informacji o dostępności architektonicznej siedziby podmiotu publicznego dla osób niepełnosprawnych”. Znaczy to, że opis dostępności architektonicznej można już publikować gdzie indziej, a w deklaracji dostępności publikować tylko łącze do niego.

10. Zmiana w art. 10 ust. 4 pkt 7

Doprecyzowanie sformułowań, gdzie dokładnie należy umieszczać deklarację dostępności aplikacji mobilnej. Podmiot publiczny publikuje deklarację dostępności posiadanej:

- strony internetowej – na tej stronie internetowej albo innej odpowiedniej stronie internetowej,
- aplikacji mobilnej – na stronie internetowej wybranej spośród stron internetowych posiadanych przez ten podmiot lub wraz z innymi informacjami, które są udostępniane podczas pobierania aplikacji.

11. Zmiana w art. 18 ust. 1

Nowe sformułowanie: „Każdy ma prawo wystąpić do podmiotu publicznego z żądaniem zapewnienia dostępności cyfrowej wskazanych:

- strony internetowej, aplikacji mobilnej, elementu strony internetowej lub elementu aplikacji mobilnej, w tym elementów, o których mowa w art. 3 ust. 2 (wyłączenia z ustawy), oraz elementów niedostępnych cyfrowo na podstawie art. 8 ust. 1 (nadmierne koszty), a w przypadku gdy podmiot publiczny nie jest w stanie zapewnić dostępności cyfrowej elementu strony internetowej lub elementu,
- aplikacji mobilnej – o ich udostępnienie za pomocą alternatywnego sposobu dostępu, o którym mowa w art. 7”.

Podkreślono wyraźnie, że przy żądaniu zapewnienia dostępności trzeba zapewnić dostępność, a dopiero gdy to jest niemożliwe – dostęp alternatywny.

12. Załącznik do ustawy

Aktualizacja załącznika do ustawy zgodnie z polskim oficjalnym tłumaczeniem WCAG. Ponadto uwzględniano specyfikę aplikacji mobilnych, w której niektóre kryteria sukcesu były często niemożliwe do wprowadzenia, jak np. zasada wielu dróg czy zasada dotycząca języka części.

Załącznik do ustawy z dnia 9 marca 2023 r. (Dz. U. poz. 511)

WYTYCZNE DLA DOSTĘPNOŚCI TREŚCI INTERNETOWYCH 2.1 STOSOWANE DO STRON INTERNETOWYCH I APLIKACJI MOBILNYCH W ZAKRESIE DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Zasada	Wytyczna	Kryterium sukcesu	Poziom
1 – Postrzegalność	1.1 – Alternatywa tekstowa	1.1.1 – Treść nietekstowa	A

Zasada	Wytyczna	Kryterium sukcesu	Poziom
	Przed nowelizacją: Alternatywa w postaci tekstu		
	1.2 – Multimedia Przed nowelizacją: Dostępność mediów zmiennych w czasie	1.2.1 – Tylko audio lub tylko wideo (nagranie) Przed nowelizacją: Tylko audio oraz tylko wideo (nagranie)	A
		1.2.2 – Napisy rozszerzone (nagranie)	A
		1.2.3 – Audiodeskrypcja lub alternatywa tekstowa dla mediów (nagranie)	A
		1.2.5 – Audiodeskrypcja (nagranie)	AA
	1.3 – Możliwość adaptacji Przed nowelizacją: Możliwość adaptacji – Odpowiednia (zrozumiała) prezentacja zawartości	1.3.1 – Informacje i relacje 1.3.2 – Zrozumiała kolejność 1.3.3 – Właściwości zmysłowe 1.3.4 – Orientacja Przed nowelizacją: Orientacja – wyświetlanie treści w układzie poziomym, jak i pionowym	A A A AA
		1.3.5 – Określenie pożądanej wartości	AA
	1.4 – Rozróżnialność Przed nowelizacją: Możliwość rozróżnienia – Ułatwienie percepcji treści	1.4.1 – Użycie koloru 1.4.2 – Kontrola odtwarzania dźwięku 1.4.3 – Kontrast (minimum) Przed nowelizacją: Kontrast (minimalny)	A A AA
		1.4.4 – Zmiana rozmiaru tekstu	AA

Zasada	Wytyczna	Kryterium sukcesu	Poziom
		1.4.5 – Obrazy tekstu Przed nowelizacją: Tekst w postaci grafiki	AA
		1.4.10 – Dopasowanie do ekranu Przed nowelizacją: Zawijanie tekstu	AA
		1.4.11 – Kontrast elementów nietekstowych Przed nowelizacją: Kontrast dla treści niebędących tekstem	AA
		1.4.12 – Odstępy w tekście	AA
		1.4.13 – Treść spod kursora lub fokusa Przed nowelizacją: Treści spod kursora lub fokusa	AA
2 – Funkcjonalność	2.1 – Dostępność z klawiatury	2.1.1 – Klawiatura	A
		2.1.2 – Bez pułapki na klawiaturę Przed nowelizacją: Brak pułapki na klawiaturę	A
		2.1.4 – Jednoznakowe skróty klawiaturowe Przed nowelizacją: Jednoliterowe skróty klawiszowe	A
	2.2 – Wystarczający czas	2.2.1 – Dostosowanie czasu Przed nowelizacją: Możliwość dostosowania czasu	A
		2.2.2 – Pauza, zatrzymanie, ukrycie	A
	2.2 – Wystarczający czas Przed nowelizacją: Wystarczająca ilość czasu		

Zasada	Wytyczna	Kryterium sukcesu	Poziom
		Przed nowelizacją: Wstrzymywanie (pauza), zatrzymywanie, ukrywanie	
	2.3 – Ataki padaczki Przed nowelizacją: Ataki padaczki – Migotanie	2.3.1 – Trzy błyski lub wartości poniżej progu	A
	2.4 – Możliwość nawigacji	2.4.1 – Możliwość pominięcia bloków ¹⁾	A
		2.4.2 – Tytuł strony ¹⁾ Przed nowelizacją: Tytuły stron	A
		2.4.3 – Kolejność fokusu	A
		2.4.4 – Cel łącza (w kontekście) Przed nowelizacją: Cel linku (w kontekście)	A
		2.4.5 – Wiele dróg ¹⁾ Przed nowelizacją: Wiele sposobów na zlokalizowanie strony	AA
		2.4.6 – Nagłówki i etykiety	AA
		2.4.7 – Widoczny fokus	AA
	2.5 – Metody obsługi Przed nowelizacją: Sposoby wprowadzania danych	2.5.1 – Gesty dotykowe Przed nowelizacją: Gesty punktowe	A
		2.5.2 – Rezygnacja ze wskazania Przed nowelizacją: Anulowanie kliknięcia	A
		2.5.3 – Etykieta w nazwie	A
		2.5.4 – Aktywowanie ruchem	A
3 – Zrozumiałość		3.1.1 – Język strony	A

Zasada	Wytyczna	Kryterium sukcesu	Poziom
	3.1 – Możliwość odczytania	3.1.2 – Język części ¹⁾	AA
	3.2 – Przewidywalność	3.2.1 – Po otrzymaniu fokusu Przed nowelizacją: Po oznaczeniu fokusem	A
		3.2.2 – Podczas wprowadzania danych	A
		3.2.3 – Spójna nawigacja ¹⁾	AA
		3.2.4 – Spójna identyfikacja ¹⁾ Przed nowelizacją: Konsekwentna identyfikacja	AA
	3.3 – Pomoc przy wprowadzaniu informacji	3.3.1 – Identyfikacja błędu	A
		3.3.2 – Etykiety lub instrukcje	A
		3.3.3 – Sugestie korekty błędów	AA
		3.3.4 – Zapobieganie błędom (prawnym, finansowym, w danych) Przed nowelizacją: Zapobieganie błędom (kontekst prawny, finansowy, związany z podawaniem danych)	AA
	4 – Kompatybilność	4.1 – Kompatybilność	4.1.1 – Poprawność kodu Przed nowelizacją: Parsowanie
4.1.2 – Nazwa, rola, wartość			A
4.1.3 – Komunikaty o stanie ¹⁾			AA

1) Nie stosuje się do aplikacji mobilnych.

Wyjaśnienie kryteriów sukcesu WCAG 2.1 po nowelizacji ustawy w 2023 r.

Zasada 1: Postrzegalność

1.1. Alternatywa tekstowa

Dla każdej treści nietekstowej należy dostarczyć alternatywną treść w formie tekstu, która może być zamieniona przez użytkownika w inne formy (np. powiększony druk, braille, mowa syntetyczna, symbole lub język uproszczony).

1.1.1. Treść nietekstowa (Poziom A)

Wszelkie treści nietekstowe przedstawione użytkownikowi mają swoją tekstową alternatywę, która pełni tę samą funkcję, z wyjątkiem następujących sytuacji:

- treść nietekstowa jest kontrolką użytkownika lub polem wprowadzania danych (wtedy ma etykietę opisującą jej przeznaczenie),
- treść nietekstowa to media zmienne w czasie (wtedy alternatywa w formie tekstu zawiera opis pozwalający zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- treść nietekstowa jest testem lub ćwiczeniem, które utraciłoby swój sens ze względu na przedstawienie tej samej treści w postaci tekstu (wtedy alternatywa w postaci tekstu podawać powinna przynajmniej opis pozwalający zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- treść nietekstowa ma za zadanie przede wszystkim tworzyć konkretne odczucie zmysłowe (wtedy alternatywa w postaci tekstu jest opisem pozwalającym zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- celem treści nietekstowej jest potwierdzenie, że do treści ma dostęp człowiek, a nie komputer (wtedy dostarcza się alternatywę w postaci tekstu, która identyfikuje oraz opisuje cel treści nietekstowej; dostarcza się również alternatywnych zabezpieczeń typu CAPTCHA, dostosowanych do różnych możliwości percepcji użytkowników, uwzględniając różne rodzaje niepełnosprawności),
- treść nietekstowa pełni jedynie funkcję dekoracyjną, używana jest do formatowania wizualnego lub też nie jest przedstawiana użytkownikowi

(wtedy powinna być wdrożona w sposób umożliwiający technologiom wspomagającym jej zignorowanie).

1.2. Multimedia

Należy dostarczyć alternatywę dla mediów zmiennych w czasie.

1.2.1. Tylko audio oraz tylko wideo (nagranie)

Dla mediów nagranych w systemie tylko audio lub tylko wideo stosuje się następujące zasady, z wyjątkiem sytuacji, kiedy nagranie audio lub wideo jest alternatywą dla tekstu i w taki sposób jest oznaczone:

- nagranie tylko audio: zapewniona jest alternatywa tekstowa dla mediów zmiennych w czasie, przedstawiająca tę samą treść co w nagraniu audio,
- nagranie tylko wideo: zapewniona jest alternatywa tekstowa dla mediów zmiennych w czasie, albo nagranie audio, przedstawiające te same informacje co w nagraniu wideo.

1.2.2. Napisy rozszerzone (nagranie)

Napisy rozszerzone dołączone są do wszystkich nagrań audio w multimediami (dźwięk i obraz), z wyjątkiem sytuacji, kiedy są one alternatywami dla tekstu i w taki sposób są oznaczone.

1.2.3. Audiodeskrypcja lub alternatywa dla mediów (nagranie)

Zapewnia się alternatywę tekstową dla mediów zmiennych w czasie lub audiodeskrypcję dla nagrań wideo w multimediami (dźwięk i obraz). Wyjątkiem są sytuacje, kiedy są one alternatywami dla tekstu i w taki sposób są oznaczone.

1.2.5. Audiodeskrypcja (nagranie)

Zapewnia się alternatywę tekstową dla mediów zmiennych w czasie lub audiodeskrypcję dla nagrań wideo w multimediami (dźwięk i obraz). Wyjątkiem są sytuacje, kiedy są one alternatywami dla tekstu i w taki sposób są oznaczone.

1.3. Możliwość adaptacji

Należy tworzyć treści, które mogą być prezentowane na różne sposoby (np. uproszczony układ wizualny), bez utraty informacji czy struktury.

1.3.1. Informacje i relacje

Informacje, struktura oraz relacje między treściami przedstawiane w treści mogą być odczytane przez program komputerowy lub są dostępne w postaci tekstu.

1.3.2. Zrozumiała kolejność

Jeśli kolejność, w jakiej przedstawiona jest treść, ma znaczenie dla zrozumienia treści – kolejność taka musi być możliwa do odczytania przez program komputerowy.

1.3.3. Właściwości zmysłowe

Instrukcje co do zrozumienia i operowania treścią nie opierają się wyłącznie na właściwościach zmysłowych, takich jak kształt, rozmiar, wzrokowa lokalizacja, orientacja w przestrzeni lub dźwięk.

1.3.4. Orientacja

Zawartość nie ogranicza widoku i nie jest ograniczona wyłącznie do orientacji pionowej lub poziomej, chyba że konkretna orientacja jest niezbędną.

1.3.5. Określenie prawidłowej wartości

Autouzupełnianie może zostać zaprogramowane, kiedy:

- w danym polu mają znaleźć się dane predefiniowane w sekcji „Prawidłowe wartości dla komponentów interfejsu użytkownika” oraz
- zawartość jest wpisywana przy użyciu technologii wspierających identyfikację oczekiwanego znaczenia wpisywanych wartości.

1.4. Rozróżnialność

Użytkownik powinien móc dobrze widzieć bądź słyszeć treści – mieć możliwość oddzielenia informacji od tła.

1.4.1. Użycie koloru

Kolor nie jest wykorzystywany jako jedyny wizualny sposób przekazywania informacji, wskazywania czynności do wykonania lub oczekiwania na odpowiedź, czy też wyróżniania elementów wizualnych.

1.4.2. Kontrola odtwarzania dźwięku

Jeśli jakieś nagranie audio włącza się automatycznie na danej stronie i jest odtwarzane przez okres dłuższy niż trzy sekundy, dostępny jest albo łatwy do użycia

mechanizm umożliwiający przerwanie lub wyłączenie nagrania, albo łatwy do użycia mechanizm kontrolujący poziom głośności niezależnie od poziomu głośności całego systemu.

Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi odczytanie całej strony, wszelkie treści na stronie (bez względu na to, czy spełniają inne kryteria sukcesu, czy nie) muszą spełnić niniejsze kryterium.

1.4.3. Kontrast (minimum)

Wizualne przedstawienie tekstu lub obrazu tekstu ma kontrast wynoszący przynajmniej 4,5 : 1, poza następującymi wyjątkami:

- duży tekst oraz grafiki takiego tekstu mają kontrast przynajmniej 3 : 1,
- nie stosuje się wymogów minimalnego kontrastu dla tekstów lub obrazu tekstu, będących elementem nieużywanych części interfejsu użytkownika, mających cel czysto dekoracyjny, nie są widoczne lub też są częścią obrazu zawierającego inne istotne treści wizualne,
- nie wymaga się minimalnego kontrastu dla tekstu, który jest częścią logo lub nazwy własnej produktu (marki).

Uwaga: Zasadniczo ludzkie oko nie jest w stanie oszacować, czy dana różnica poziomu barw spełnia zadeklarowane wymagania – w tym wypadku 4,5 : 1 (kolor treści do koloru tła). W celu właściwej oceny konieczne jest zastosowanie stosunkowo łatwo dostępnych narzędzi i walidatorów.

1.4.4. Zmiana rozmiaru tekstu

Oprócz napisów rozszerzonych oraz tekstu w postaci grafiki, rozmiar tekstu może zostać powiększony do 200% bez użycia technologii wspomagających oraz bez utraty treści lub funkcjonalności.

1.4.5. Obrazy tekstu

Jeśli wykorzystywane technologie mogą przedstawiać informację tekstową wizualnie, do przekazania tej informacji wykorzystuje się tekst, a nie tekst w postaci grafiki, z wyjątkiem następujących sytuacji:

- możliwy do dostosowania: obraz tekstu może być dostosowany wizualnie do wymagań użytkownika,

- istotny: prezentacja tekstu w postaci graficznej jest istotna dla zrozumienia przekazywanej informacji.

Uwaga: Tekst, który jest częścią logo lub nazwy własnej produktu, jest w tym przypadku uznawany za istotny.

1.4.10. Dopasowanie do ekranu

Zawartość może zostać przedstawiona bez utraty informacji lub funkcjonalności, bez konieczności przewijania w dwóch wymiarach:

- pionowym, o szerokości równej 320 CSS pikseli,
- poziomym, o wysokości równej 256 CSS pikseli,

wyłączając te obszary zawartości, które wymagają rozmieszczenia dwuwymiarowego, aby zachować znaczenie lub użyteczność.

1.4.11. Kontrast elementów nietekstowych

Poniższe elementy mają kontrast w stosunku do otaczającego tła wynoszący przynajmniej 3 : 1:

- komponenty interfejsu użytkownika: informacja wizualna wykorzystywana do oznaczania stanów i granic komponentów interfejsu użytkownika, oprócz komponentów nieaktywnych lub gdzie wygląd komponentu jest zdefiniowany przez agenta użytkownika i niemodyfikowany przez autora,
- obiekty graficzne: część grafiki wymagana do zrozumienia treści, oprócz przypadków, kiedy konkretna prezentacja grafiki jest niezbędna do zrozumienia danej informacji.

1.4.12. Odstępy w tekście

W zawartości wprowadzanej przy użyciu języka znaczników konieczne jest zachowanie czytelności i zrozumiałości prezentowanych treści bez względu na to, jak użytkownik przeddefiniuje ustawienia wyświetlania (na przykład modyfikując krój czcionki):

- wysokość linii (odstępy między wierszami) powinny być ustawione przynajmniej do półtorakrotnej wielkości rozmiaru czcionki,
- odstępy między akapitami powinny być ustawione przynajmniej do dwukrotności wielkości czcionki,

- odstępy między literami powinny być ustawione do przynajmniej $0,12\times$ wielkości czcionki, odstępy między słowami do przynajmniej $0,16\times$ wielkości czcionki.

1.4.13. Treści spod kursora lub fokusu

W przypadkach, gdzie naciśnięcie kursora lub fokus klawiatury generuje pojawiające się przez chwilę dodatkowe treści, spełnione są następujące warunki:

- dostępny jest mechanizm umożliwiający odrzucenie pojawiającej się przez chwilę dodatkowej treści bez poruszania kursora lub aktywacji klawiatury, chyba że pojawiająca się przez chwilę dodatkowa treść przekazuje błąd wejściowy lub nie zasłania, lub nie zastępuje innej treści,
- jeśli kursor może powodować pojawienie się przez chwilę dodatkowej treści, wskaźnik można przesuwac nad tą dodatkową treścią, nie powodując jej znikania,
- pojawiająca się dodatkowa zawartość pozostaje widoczna do czasu usunięcia kursora lub fokusu, odrzucenia jej przez użytkownika lub jeśli informacje utracą ważność.

Wyjątek: wizualna prezentacja dodatkowej zawartości jest kontrolowana przez program użytkownika i nie jest modyfikowana przez autora.

Zasada 2: Funkcjonalność

2.1. Dostępność z klawiatury

Zapewnij dostępność wszystkich funkcjonalności za pomocą klawiatury.

2.1.1. Klawiatura

Cała treść oraz wszystkie zawarte w niej funkcje dostępne są z interfejsu klawiatury, bez wymogu określonego czasu użycia poszczególnych klawiszy, poza tymi przypadkami, kiedy dana funkcja wymaga wprowadzenia informacji przez użytkownika na podstawie ścieżki ruchów, a na podstawie punktów końcowych wejścia. Ten wyjątek dotyczy danej funkcji, a nie techniki wejścia. Przykładowo, kiedy używa się pisma odręcznego, aby wprowadzić tekst, technika wejścia (pismo odręczne) wymaga wprowadzenia informacji na podstawie ścieżki, jednak powiązana z tym funkcja (wprowadzenie tekstu) już tego nie wymaga.

To nie powinno blokować ani ograniczać użycia interfejsu metodami innymi niż klawiatura, np. za pomocą myszki.

2.1.2. Bez pułapki na klawiaturę

Jeśli fokus klawiatury można przemieścić do danego komponentu strony za pomocą interfejsu klawiatury, to może on być z niego usunięty również za pomocą interfejsu klawiatury, w przypadku gdy wymagane jest użycie czegoś więcej niż samych strzałek, tabulatora lub innych standardowych metod wyjścia, użytkownik musi otrzymać odpowiednią podpowiedź, w jaki sposób usunąć fokus z danego komponentu.

Uwaga: Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium.

2.1.4. Jednoliterowe skróty klawiszowe

Jeśli zastosuje się skrót klawiszowy do zawartości przy użyciu jedynie litery (małej bądź dużej), znaku interpunkcyjnego, cyfry lub symbolu, to wtedy przynajmniej jedno z poniższych jest prawdziwe:

- wyłączenie: istnieje mechanizm, który umożliwia wyłączenie tej opcji,
- predefiniowanie: istnieje mechanizm, który umożliwia predefiniowanie skrótu tak, aby można było użyć jednego lub więcej niedrukowalnych znaków, np. Ctrl, Alt,
- aktywacja wyłącznie w fokusie: dany skrót klawiszowy dla komponentu interfejsu użytkownika jest aktywny tylko wtedy, gdy ten komponent jest w fokusie (jest podświetlony).

2.2. Wystarczający czas

Zapewnij użytkownikom wystarczająco dużo czasu na przeczytanie i skorzystanie z treści.

2.2.1. Dostosowanie czasu

Dla każdego limitu czasowego, ustawionego na odbiór treści, spełnione jest przynajmniej jedno z poniższych założeń:

(Poziom A)

- wyłączenie: użytkownik może wyłączyć limit czasowy, zanim czas upłynie, lub

- dostosowanie: użytkownik może swobodnie dostosować limit czasowy (przynajmniej o wartość 10× większą od wartości domyślnej), zanim czas upłynie, lub
- wydłużenie: użytkownik jest ostrzegany przed upłynięciem limitu czasowego i ma przynajmniej 20 sekund na wydłużenie limitu za pomocą prostej czynności (np. „wciśnij klawisz spacji”) oraz może wydłużyć limit przynajmniej dziesięciokrotnie, lub
- wyjątek dotyczący czasu rzeczywistego: limit czasowy jest wymaganym komponentem jakiejś czynności w czasie rzeczywistym (np. aukcji) i nie ma możliwości zmiany limitu, lub
- wyjątek dotyczący istoty czynności: limit czasowy jest istotny i wydłużenie go anulowałoby lub zaburzałoby daną czynność, lub
- wyjątek 20 godzin: limit czasowy przekracza 20 godzin.

Uwaga: To kryterium sukcesu ma na celu zapewnienie użytkownikowi wystarczającego czasu na wykonanie czynności, bez niespodziewanych zmian treści lub kontekstu, które mogą być wynikiem limitu czasowego. Powinien on być rozpatrywany w połączeniu z kryterium sukcesu 3.2.1, które nakłada ograniczenia na zmiany treści lub kontekstu w wyniku działania użytkownika.

2.2.2. Pauza, zatrzymanie, ukrycie

Wszystkie te zasady obowiązują w przypadku informacji, która przesuwana się, porusza, migota lub automatycznie jest aktualizowana:

1. Poruszanie się, przesuwanie, migotanie:

Każdą informację, która porusza się, przesuwana lub mruga, a także działanie: (1) włącza się automatycznie, (2) jest widoczne dłużej niż 5 sekund, (3) jest przedstawiane równoległe z inną treścią – użytkownik może wstrzymać, zatrzymać lub ukryć za pomocą dostępnego mechanizmu, chyba że poruszanie się, przesuwanie lub migotanie jest częścią czynności, gdzie takie działanie jest istotne.

2. Automatyczna aktualizacja:

Każdą automatycznie aktualizującą się informację, która: (1) włącza się automatycznie oraz (2) jest przedstawiana równoległe z inną treścią – użytkownik może wstrzymać, zatrzymać lub kontrolować częstotliwość aktualizacji za pomocą

dostępnego mechanizmu, chyba że automatyczna aktualizacja jest częścią takiej czynności, gdzie takie działanie jest niezbędne:

- ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium,
- treść, która jest aktualizowana okresowo przez aplikację lub przesyłana w sposób ciągły do programu użytkownika, nie musi być przechowywana lub przedstawiana, w czasie między wstrzymaniem a wznowieniem prezentacji, ponieważ może to być technicznie niemożliwe, a w wielu przypadkach mogłoby wprowadzać użytkownika w błąd,
- animacja, która pojawia się w czasie poprzedzającym załadowanie treści, może być uznana za istotną, jeśli wszyscy użytkownicy nie mogą dokonać interakcji w tym czasie oraz jeśli brak wskazania etapu załadowania mogłoby wprowadzić użytkownika w błąd lub mogłoby mu się wydawać, że załadowanie treści zostało zawieszono albo przerwane.

2.3. Ataki padaczki

Nie należy projektować treści w taki sposób, aby prowokować ataki padaczki.

2.3.1. Trzy błyski lub wartości poniżej progu

Strony internetowe nie zawierają w swojej treści niczego, co migocze częściej niż trzy razy w ciągu jednej sekundy, lub też błysk nie przekracza wartości granicznych dla błysków ogólnych i czerwonych.

Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium.

2.4. Możliwość nawigacji

Możliwość nawigacji – dostarczenie narzędzi ułatwiających użytkownikowi nawigowanie, znajdowanie treści i ustalanie, gdzie się w danym momencie znajduje.

2.4.1. Możliwość pominięcia bloków (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Dostępny jest mechanizm, który umożliwia pominięcie bloków treści powtarzanych na wielu stronach internetowych.

2.4.2. Tytuł strony (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Strony internetowe mają tytuły, które opisują ich cel lub przedstawiają ich temat.

2.4.3. Kolejność fokusu

Jeśli strona internetowa może być nawigowana sekwencyjnie, a kolejność nawigacji wpływa na zrozumienie lub funkcjonalność strony, komponenty przyjmujące fokus zachowują kolejność, dzięki której zachowany jest sens i funkcjonalność treści.

2.4.4. Cel linku (w kontekście)

Cel każdego linku może wynikać z samej treści linku, lub też z treści linku powiązanej z programistycznie określonym kontekstem, poza tymi przypadkami, kiedy cel łączy i tak byłby niejasny dla użytkowników.

2.4.5. Wiele dróg (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Istnieje więcej niż jedna droga umożliwiająca zlokalizowanie strony w danym serwisie internetowym, z wyjątkiem sytuacji, kiedy dana strona jest wynikiem jakiejś procedury lub jednym z jej etapów.

2.4.6. Nagłówki i etykiety

Nagłówki i etykiety opisują temat lub cel treści.

2.4.7. Widoczny fokus

Każdy interfejs możliwy do nawigacji za pomocą klawiatury ma widoczny wskaźnik fokusu klawiatury.

2.5. Metody obsługi

Ułatwienie użytkownikom obsługi funkcji za pomocą różnych danych wejściowych poza klawiaturą.

2.5.1. Gesty punktowe

Jeżeli w aplikacji wykorzystywane są gesty wielopalcowe lub wymagające przesuwania w określony sposób, to istnieje też możliwość, aby daną funkcję

zrealizować za pomocą pojedynczego dotknięcia, chyba że wielopunktowość gestu jest niezbędna.

2.5.2. Rezygnacja ze wskazania

Należy się upewnić, że żadne działania/akcje nie uruchamiają się przypadkowo, w wyniku niepoprawnie wykonanego gestu czy innego działania. Oznacza to, że zdarzenie musi być uruchamiane dopiero po całkowitym zakończeniu kliknięcia czy puszczenia przycisku klawiatury. Należy umożliwić anulowanie akcji uruchamiającej w przypadku cofnięcia kliknięcia poza strefą klikalną.

2.5.3. Etykieta w nazwie

Dla komponentów interfejsu użytkownika z etykietami zawierającymi tekst lub obraz tekstu nazwa zawiera tekst zgodny z tym, co jest prezentowane wizualnie.

2.5.4. Aktywowanie ruchem

Funkcjonalność, którą można obsługiwać za pomocą ruchu urządzenia albo ruchu użytkownika, może również być obsługiwana z poziomu komponentów interfejsu użytkownika, a odpowiedź na ruch może być wyłączona, aby zapobiec przypadkowemu włączeniu.

Zasada 3: Zrozumiałość

3.1. Możliwość odczytania

Treść powinna być zrozumiała i możliwa do odczytania.

3.1.1. Język strony

Domyślny język każdej strony internetowej może zostać odczytany przez program komputerowy.

3.1.2. Język części (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Język każdej części lub frazy zawartej w treści może zostać odczytany przez program komputerowy, z wyjątkiem nazw własnych, wyrażeń technicznych, słów w nieokreślonym języku oraz słów i fraz, które stanowią część żargonu w bezpośrednio otaczającym je tekście.

3.2. Przewidywalność

Strony internetowe powinny otwierać się i działać w przewidywalny sposób.

3.2.1. Po oznaczeniu fokusu

Przeniesienie fokusu klawiatury na jakikolwiek komponent interfejsu nie powoduje zmiany kontekstu, czyli wyświetlanej niespodziewanie dla użytkownika zmiany treści.

3.2.2. Podczas wprowadzania danych

Zmiana ustawienia wartości jakiegokolwiek komponentu interfejsu użytkownika nie powoduje automatycznej zmiany kontekstu, chyba że użytkownik został poinformowany o takim działaniu, zanim zaczął korzystać z komponentu.

3.2.3. Spójna nawigacja (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Mechanizmy nawigacji, które powtarzają się na wielu stronach w serwisie internetowym, w danej kolejności względem siebie, za każdym razem pojawiają się w tej samej kolejności, chyba że użytkownik sam wprowadzi zmiany.

3.2.4. Spójna identyfikacja (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Komponenty, które mają tę samą funkcjonalność w danym serwisie internetowym, są w taki sam sposób zidentyfikowane.

3.3. Pomoc przy wprowadzaniu informacji

Istnieje wsparcie dla użytkownika, aby mógł uniknąć błędów lub je skorygować.

3.3.1. Identyfikacja błędu

Jeśli przy wpisywaniu informacji błąd zostanie wykryty automatycznie, system wskazuje błędny element, a użytkownik otrzymuje opis błędu w postaci tekstu.

3.3.2. Etykiety lub instrukcje

Dostępne są etykiety lub instrukcje, kiedy w treści wymagane jest wprowadzenie informacji przez użytkownika.

3.3.3. Sugestie korekty błędów

Jeśli przy wpisywaniu informacji błąd zostanie wykryty automatycznie i znane są sugestie korekty, wtedy użytkownik otrzymuje takie sugestie, chyba że stanowiłoby to zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zmieniałoby to cel treści.

3.3.4. Zapobieganie błędom (prawnym, finansowym, w danych)

Dla stron internetowych, na których pojawiają się zobowiązania prawne lub transakcje finansowe i w których użytkownik modyfikuje lub usuwa dane zawarte w systemach przechowywania danych, lub wprowadza testowe odpowiedzi, przynajmniej jedno z poniższych założeń jest prawdziwe:

- odwracalność: wprowadzenie danych jest odwracalne,
- sprawdzanie: dane wprowadzone przez użytkownika są sprawdzane pod kątem błędów, a użytkownik ma możliwość wprowadzenia poprawek,
- potwierdzenie: dostępny jest mechanizm sprawdzania, potwierdzania oraz korekty informacji przed jej ostatecznym wysłaniem.

Zasada 4: Kompatybilność

4.1. Kompatybilność

Zmaksymalizowanie kompatybilności z obecnymi oraz przyszłymi programami użytkowników, w tym z technologiami wspomagającymi.

4.1.1. Poprawność kodu

W treści wprowadzonej przy użyciu języka znaczników, elementy mają pełne znaczniki początkowe i końcowe, elementy są zagnieżdżane według swoich specyfikacji, nie mają zduplikowanych atrybutów oraz wszystkie ID są unikalne, z wyjątkiem przypadków, kiedy specyfikacja zezwala na wymienione cechy.

Początkowe i końcowe znaczniki, w których brak kluczowych znaków, takich jak zamykający nawias ostry lub pytajnik błędnie dopasowany do atrybutu wartości, nie są uznawane za znaczniki pełne.

4.1.2. Nazwa, rola, wartość

Dla wszystkich komponentów interfejsu użytkownika (włączając w to, ale nie ograniczając jedynie do elementów formularzy, linków oraz komponentów wygenerowanych przez skrypty) nazwa oraz rola (przeznaczenie) mogą być odczytane przez program komputerowy, a stan, właściwości oraz wartości, które mogą być ustawione przez użytkownika, mogą również być ustawione przez program komputerowy; zawiadomienie o zmianach w tych elementach dostępne jest dla programów użytkownika, w tym technologii wspomagających.

Uwaga: To kryterium sukcesu stosuje się głównie do autorów stron, którzy budują lub piszą swoje własne komponenty interfejsu użytkownika. Przykładowo standardowe kontrolki HTML już spełniają to kryterium, jeśli użyte są zgodnie ze specyfikacją.

4.1.3. Komunikaty o stanie (nie stosuje się w aplikacjach mobilnych)

Komunikaty o stanie są zaprogramowane w taki sposób, aby były przekazywane użytkownikowi przez technologie asystujące bez konieczności przemieszczania fokusu.

Wszystkie te poziomy (zasady, wytyczne, kryteria sukcesu, techniki wystarczające i dodatkowe) uzupełniają się wzajemnie i wskazują, w jaki sposób tworzyć bardziej dostępne treści internetowe. Wykonawcom i autorom treści doradza się stosowanie w miarę możliwości wszystkich poziomów, w tym także technik doradczych, aby zaspokoić potrzeby jak najszerszej grupy użytkowników.

Należy pamiętać, że nawet zawartość, która jest na najwyższym (AAA) poziomie zgodności, nie będzie dostępna dla osób ze wszystkimi rodzajami i stopniami niepełnosprawności, czy też z niepełnosprawnością złożoną, szczególnie w zakresie problemów z uczeniem się oraz zrozumieniem języka. Zachęca się wykonawców i autorów treści do poszukiwania najlepszych praktyk stosowanych w danym momencie rozwoju internetu, aby treści były w możliwie największym stopniu dostępne dla osób z różnymi dysfunkcjami.

Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się

Tekst ujednoczony ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się znajduje się w Internetowym Systemie Aktów Prawnych (ISAP) pod pozycją: [Dz.U. 2023 poz. 20](#).

Mimo że tekst ujednoczony ustawy opublikowany został na początku 2023 r., prace nad nowelizacją ustawy już trwają. W połowie 2021 r. z inicjatywy Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senat RP zajął się rozpatrzeniem petycji nr P10-58/21 wniesionej przez Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych.

Petycja nr P10-58/21 dostępna jest w systemie dokumentacji Senatu RP pod sygnaturą: [BADK.DPK.133.132.2021 MK](#).

Senatorowie w odpowiedzi na petycję zgodnie uznali, że konieczna jest nowelizacja ustawy. Pod koniec roku 2022 po informacji o rozpoczęciu prac w Senacie rzecznik Praw Obywatelskich zajął stanowisko, które jest dostępne w serwisie jego serwisie BiP pod sygnaturą: [XI.022.3.2022.MWR/AKB](#).

W opinii RPO konieczne jest:

- stworzenie zawodu tłumacza przysięgłego polskiego języka migowego i ustanowienie wiążących standardów tłumaczenia,
- redefinicja SJM i SKOGN [polski języka migowego w skrócie to PJM, system językowo-migowy to skrót SJM, a sposób komunikowania się osób głuchoniewidomych to skrót SKOGN] i uznanie ich za jedną z możliwych form komunikacji,
- rezygnacja z wymogu posiadania przez osobę głuchą lub głuchoniewidomą orzeczenia o niepełnosprawności, które warunkuje dostęp do usług wspierających,
- poszerzenie zakresu podmiotów zobowiązanych do udostępnienia usług tłumaczeniowych dla osób głuchych i głuchoniewidomych tak, aby obowiązek ten dotyczył wszystkich podmiotów finansowanych bądź współfinansowanych ze środków publicznych,
- wprowadzenia przepisów, które obligowałyby szkoły, w których uczą się głuche dzieci i młodzież do zatrudniania nauczycieli, którzy znają PJM na odpowiednio wysokim poziomie do prowadzenia zajęć dydaktycznych z tymi uczniami.

W odpowiedzi Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP wystąpiła w sprawie nowelizacji ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się do pełnomocnika rządu ds. osób niepełnosprawnych o zwołanie posiedzenia komisji inicjującego prace legislacyjne.

VI. SKARGOWOŚĆ

Statystyki

Zgodnie z [informacją zamieszczoną przez sejmową podkomisję do spraw osób niepełnosprawnych](#) z dnia 8 lutego 2023 r., w trakcie której omawiana była realizacja ustawy o zapewnianiu dostępności, Komisja poinformowała, że od 5 września 2021 r. zostały złożone 43 skargi. W 27 przypadkach dotyczyły one skarg na brak dostępności architektonicznej, a w 16 przypadkach braku dostępności informacyjno-komunikacyjnej. W tym czasie nie została jeszcze złożona żadna skarga na brak dostępności cyfrowej.

Tylko w 10 oddziałach wojewódzkich zostały jedynie złożone skargi na brak dostępności. W oddziale śląskim – 12, po 1 skardze w kujawsko-pomorskim, podkarpackim i pomorskim, po 6 – w województwach dolnośląskim i małopolskim, natomiast w województwach mazowieckim i zachodniopomorskim – 4 oraz wielkopolskim – 3.

Jeżeli chodzi o ich rozpatrywanie, w drodze decyzji, jest rozpatrzonych i wydanych 5 decyzji nakazujących zapewnienie dostępności. Trzy decyzje dotyczą dostępności architektonicznej i 2 decyzje – zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej. Dwie decyzje odmawiają wydania nakazu zapewnienia dostępności. Ponadto aktualnie jest rozpatrywanych 5 wniosków – skarg dotyczących umożliwienia dostępności architektonicznej (w 3 przypadkach) i komunikacyjno-informacyjnej (w 2 przypadkach).

Z ogólnej liczby 43 skarg, 5 było rozstrzygnięć, 5 w trakcie rozstrzygania, a 33 postępowania zakończyły się bez wydania nakazu umożliwienia dostępności. Jeśli chodzi o 13 skarg, to zostały one pozostawione bez rozpatrzenia. Główną przyczyną nierozpatrywania tych skarg jest niezłożenie wcześniej wniosku, ponieważ ustawa jako warunek obligatoryjny przed możliwością złożenia skargi nakazuje wcześniejsze złożenie wniosku o zapewnienie dostępności. Osiem postępowań zostało umorzonych, a powód tego umorzenia wynikał w zdecydowanej większości przypadków z powodu niewykazania interesu faktycznego strony składającej tę skargę. Dziesięć postępowań zostało zakończonych postanowieniem o

odmowie wszczęcia postępowania ze względu na to, że skarga dotyczyła podmiotu niepublicznego.

Informacja jest zaczerpnięta bezpośrednio z zapisu przebiegu posiedzenia.

Postępowania z żądaniami o zapewnienie dostępności cyfrowej oraz skargami na jej brak

Żądanie zapewnienia dostępności strony internetowej, aplikacji mobilnej lub umieszczonych na nich treści

Każdy ma prawo wystąpić do podmiotu publicznego z żądaniem zapewnienia dostępności cyfrowej wskazanej strony internetowej, aplikacji mobilnej lub elementu strony internetowej bądź aplikacji mobilnej. W przypadku, gdy urząd nie będzie w stanie zapewnić dostępności cyfrowej danego elementu na stronie internetowej lub w aplikacji mobilnej, musi zapewnić alternatywny sposób dostępu.

Alternatywny sposób dostępu polega w szczególności na zapewnieniu kontaktu telefonicznego, korespondencyjnego, za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub za pomocą tłumacza języka migowego czy też tłumacza-przewodnika (jeżeli urząd udostępnia taką możliwość). Dotyczy to także dokumentów.

Żądanie musi zawierać:

- dane kontaktowe osoby występującej z żądaniem,
- wskazanie strony internetowej, aplikacji mobilnej lub elementu strony internetowej bądź aplikacji mobilnej podmiotu publicznego, które mają być dostępne cyfrowo,
- wskazanie sposobu kontaktu z osobą występującą z żądaniem,
- wskazanie alternatywnego sposobu dostępu (jeżeli dotyczy).

Urząd po otrzymaniu żądania ma następujące możliwości:

1. Zapewnienie dostępności

Urząd po otrzymaniu żądania ma 7 dni na zapewnienie dostępności.

2. Zapewnienie dostępności w dłuższym okresie

Jeżeli zapewnienie dostępności cyfrowej nie może nastąpić w terminie 7 dni, urząd niezwłocznie powiadamia osobę występującą z żądaniem o przyczynach opóźnienia oraz terminie, w którym zapewni dostępność cyfrową wskazanej strony internetowej, aplikacji mobilnej lub elementu strony internetowej bądź aplikacji mobilnej, jednak nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia wystąpienia z żądaniem.

3. Brak możliwości zapewnienia dostępności

W przypadku gdy urząd nie jest w stanie zapewnić dostępności cyfrowej elementu strony internetowej lub aplikacji mobilnej zgodnie z żądaniem, niezwłocznie powiadamia osobę występującą z żądaniem o przyczynach braku możliwości zapewnienia dostępności cyfrowej wskazanego elementu i przedstawia alternatywny sposób dostępu do tego elementu.

4. Odmowa zapewnienia dostępności

W przypadku odmowy zapewnienia dostępności cyfrowej strony internetowej, aplikacji mobilnej lub wskazanego elementu strony internetowej bądź aplikacji mobilnej, wskazanych w żądaniu, albo w przypadku odmowy skorzystania z alternatywnego sposobu dostępu przez osobę występującą z żądaniem, osoba ta ma prawo do złożenia do podmiotu publicznego skargi.

Skargi mogą być składane ustnie, przesyłane pocztą elektroniczną na różne adresy e-mail lub pocztą tradycyjną.

Ministerstwo Cyfryzacji może żądać przesłania informacji o liczbie skarg i sposobie ich rozwiązania.

Postępowanie przy publikowaniu na stronie/w aplikacji urzędu treści wytworzonych poza urzędem

Pliki pochodzenia zewnętrznego to dokumenty lub multimedia wytworzone poza urzędem i jego jednostkami organizacyjnymi przesłane do umieszczenia na stronie www. Zanim jednak zdecydujemy o umieszczaniu na stronie internetowej niedostępnego dokumentu zewnętrznego, powinniśmy sprawdzić, czy istnieje możliwość uzyskania dokumentu w wersji dostępnej cyfrowo. Za zapewnienie dostępności cyfrowej dokumentu odpowiada jego twórca.

Przy niedostępnych dokumentach zewnętrznych należy umieścić klauzulę:

„Informacja dla osób ze specjalnymi potrzebami. Ten dokument powstał poza Urzędem (nazwa podmiotu), dlatego nie odpowiadamy za jego dostępność. Jeśli mają Państwo kłopot z dostępem do treści, prosimy o telefon pod numer ... lub e-mail na adres ... W miarę możliwości pomożemy w zapoznaniu się z treścią.

VII. JAK DBAĆ O DOSTĘPNOŚĆ CYFROWĄ W UMOWACH I ZAMÓWIENIACH PUBLICZNYCH

Ryzyka i sposoby ich minimalizacji

Wskazane jest szczególne zwrócenie uwagi na kompetencje i doświadczenie potencjalnych wykonawców w realizacji badań dostępności cyfrowej. Poniższe sugestie tekstów rekomendowane są przez Ministerstwo Cyfryzacji, których można użyć w opisie przedmiotu zamówienia (OPZ). Odnoszą się do w pełni działających stron internetowych (serwisów www), a nie do badania tylko szablonów stron internetowych.

Wymagania wobec Wykonawców. OPZ: Audyt cyfrowy/szablon strony internetowej

„Przy planowaniu audytu dostępności cyfrowej strony internetowej (serwisu www) lub aplikacji mobilnej trzeba jasno sprecyzować cel, który jest do osiągnięcia.

Częstym błędem, świadczącym o niejasności pojęcia, zarówno dostępności cyfrowej, jak i samego procesu jej badania, jest założenie, że audyt oznacza jednocześnie wsparcie w dostosowaniu badanego zasobu do wymagań dostępności cyfrowej. Należy pamiętać, że tak nie jest lub nie musi być, jeśli się tego jednoznacznie nie sprecyzuje. Audyt dostępności cyfrowej to działanie, które prowadzi zazwyczaj do powstania raportu, zawierającego zestaw informacji o odnalezionych błędach i barierach w dostępie do informacji cyfrowej oraz rekomendacji dotyczących sposobu poprawy dostępności cyfrowej”.

Wykonywany jest w zależności od zapotrzebowania przez ekspertów wykorzystujących swoją wiedzę, doświadczenie i narzędzia automatyczne (badanie eksperckie), które dodatkowo może być rozszerzone o testy użytkowników z różnymi niepełnosprawnościami (badanie User Experience).

„Wsparcie w dostosowaniu strony internetowej lub aplikacji mobilnej do wymagań dostępności cyfrowej to proces realizowany najczęściej przez podmiot odpowiedzialny za stworzenie i modernizację serwisu lub aplikacji we współpracy z ekspertem. Jego celem są odpowiednie zmiany kodu HTML lub skryptów.

Ekspert realizujący audyt nie musi być jednocześnie programistą” (bardzo często, zarówno, jeśli chodzi o strony internetowe, jak i aplikacje, audytor nie posiada żadnych możliwości modyfikacji z uwagi np. na kwestie bezpieczeństwa).

Audyt dostępności cyfrowej powinien zostać wykonany m.in. w celu przygotowania deklaracji dostępności, do której opublikowania zobowiązuje ustawa o dostępności cyfrowej.

Odpowiednie sformułowania w dokumentacji: Wymagania dotyczące dostępności materiałów

Należy pamiętać, aby w zapytaniu ofertowym SWZ znalazło się odniesienie do zapewnienia dostępności materiałów szkoleniowych. Wszystkie materiały szkoleniowe, zarówno prezentacja, jak i dodatkowe materiały edukacyjne w formie elektronicznej (publikacje, podręczniki, nagrania audio-wideo itp.), muszą być dostępne cyfrowo i zgodne z wymaganiami określonymi w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

VIII. PROJEKTOWANIE I TWORZENIE TREŚCI CYFROWO DOSTĘPNYCH

Elementy tworzące dostępność cyfrową

1. Jakie elementy tworzą dostępność cyfrową?

[Aktualna lista elementów dostępna jest na stronie gov.pl.](#)

2. Jakie elementy tworzą dostępność cyfrową na stronach internetowych?

[Aktualna lista i wytyczne ich używania dostępna jest na stronie gov.pl.](#) Wyskakujące okienka powiadomień na stronach internetowych.

3. Jakie elementy tworzą dostępność cyfrową w aplikacjach mobilnych?

[Aktualna lista i wytyczne ich używania dostępna jest na stronie gov.pl.](#)

4. Jak zwiększyć dostępność cyfrową dokumentów tekstowych

[Aktualna lista i wytyczne ich używania dostępna jest na stronie gov.pl.](#)

- czytelna struktura dokumentu,
- listy elementów,
- dostępne obrazy, grafiki, wykresy,
- dostępne tabele,
- zrozumiałe linki,
- prosty język.

Jak działają czytniki ekranu

Czytniki ekranu jako technologie asystujące

Do najpopularniejszych i najczęściej chyba używanych technologii asystujących zaliczyć możemy czytniki ekranu osób niewidomych. Dzięki tym aplikacjom niewidomi i słabowidzący użytkownicy mogą swobodnie poruszać się w systemach Windows, IOS i Android. Darmowe czytniki oraz inne ułatwienia dostępu pozwalają

na swobodną pracę w najpopularniejszych systemach operacyjnych użytkownikom z niepełnosprawnościami.

Windows

Dla systemu Windows najpopularniejszym czytnikiem ekranu jest NVDA. Jest to darmowe oprogramowanie łatwe w instalacji. NVDA jest znaczącym ułatwieniem dla osób słabowidzących oraz „oknem na świat” niewidomych użytkowników komputera. Oprogramowanie możemy pobrać ze strony <https://www.nvda.pl/>

IOS i Android

Nieco inaczej wygląda obsługa czytników ekranu na urządzeniach mobilnych. Tu oprogramowanie asystujące nie wymaga dodatkowej instalacji, ponieważ w zakładce „dostępność” lub „ułatwienia dostępu” czytniki ekranu są niejako częścią systemu operacyjnego czy też aplikacjami automatycznie zainstalowanymi w systemie. Wystarczy je jedynie uruchomić i skonfigurować pod konkretne potrzeby użytkownika. Praktycznie po zakupie urządzenie z systemem operacyjnym IOS i Android po uruchomieniu odpowiedniego oprogramowania wbudowanego w system możliwe jest do użycia dla osób z dysfunkcją wzroku. Ma to dodatkowo tę zaletę, że z tego samego urządzenia może korzystać niewidomy, jak i widzący użytkownik niemalże po wyjściu ze sklepu.

Dla systemu IOS czytnikiem ekranu jest [VoiceOver](#).

Dla systemu Android [TalkBack](#).

Rzeczywistość rozszerzona a dostępność cyfrowa

Ogólnie uważa się, że badania zarówno w rzeczywistości wirtualnej, jak i rzeczywistości rozszerzonej (Virtual Reality – VR i Augmented Reality – AR) skupiają się podobnie na projektowaniu interfejsów. Chociaż z pewnością istnieje skrzyżowanie tych dwóch obszarów, to stosunkowo nowe pojawienie się AR w sferze publicznej zaczęło dostrzegać więcej projektów badawczych związanych z dostępnością typowych dla AR.

Projekty te zwykle koncentrują się na tym, jak duże zbiory danych o środowisku użytkownika można zestawiać w czasie rzeczywistym, jak te dane można

przekształcić w dostępne doświadczenie AR i jak AR może być używana jako narzędzie instruktażowe dla osób niepełnosprawnych wykonujących określone zadania.

Technologie cyfrowe uczyniły świat bardziej dostępnym dla nas. Zarówno AR, jak i VR mocno promują wrażenia wizualne, a technologia wydaje się niepraktyczna dla osób z wadami wzroku. Podobnie doświadczenia, które obejmują noszenie sprzętu AR/VR i poruszanie się po pokoju, wydają się nieistotne dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

AR/VR to technologie wspomagające, które polegają na wzbudzaniu empatii w użytkownika za pomocą silnych wrażeń audiowizualnych. Przy wyłączonych zmysłach krytycznych technologia wydaje się ograniczająca i nieopłacalna dla zróżnicowanej i integracyjnej publiczności.

Dostępny projekt szybko staje się prawnym standardem w różnych technologiach. Aby zapewnić dostępność produktu/usługi dla wszystkich, dostępność należy uwzględnić na etapie projektowania cyklu rozwoju.

Narzędzia do oceny dostępności strony/aplikacji/dokumentu

Walidatory

Automatyczne walidatory pomagają ocenić, czy strona jest przystosowana do standardów WCAG. Wykrywają one błędy, jednak to audytor musi ostatecznie zweryfikować wyniki badania takich walidatorów. Nie każdy wskazany przez nie błąd będzie faktycznym błędem.

WAVE Web Accessibility Evaluation Tool

WAVE to narzędzie, które zidentyfikuje wiele błędów związanych z ułatwieniami dostępu i wytycznymi dotyczącymi dostępności treści internetowych (WCAG). Wystarczy je dodać jako rozszerzenie (dodatek) do swojej przeglądarki. WAVE wskazuje na stronie elementy dostępności oraz błędy i miejsca, które wymagają weryfikacji człowieka.

Są one prezentowane różnobarwnymi ikonami:

- a) czerwonymi – oznaczają błędy (konieczne do usunięcia),

- b) pomarańczowymi – alerty, ostrzeżenia (konieczne do sprawdzenia czy są błędem),
- c) zielonymi – cechy zgodne z wymogami dostępności,
- d) niebieskimi – elementy struktury,
- e) fioletowymi – elementy oznakowane atrybutami ARIA.

ANDI

ANDI (Accessible Name & Description Inspector) to bezpłatne narzędzie do analizowania zawartości stron internetowych pod kątem dostępności. Wybierając dany moduł z menu rozwijanego, można przetestować różne obszary dostępności:

- interaktywne (elementy interaktywne, kolejność tabulacji, access keys),
- grafikę/obrazy (teksty alternatywne),
- łącza/przyciski (cel linka),
- tabele (tabele danych, powiązania komórek),
- struktury (nagłówki, semantyczny HTML, role ARIA, język),
- kontrast kolorów (automatyczne obliczanie kontrastu),
- ukrytą treść (ujawnianie ukrytej treści).

Color Contrast Analyzer

Color Contrast Analyser (CCA) – darmowe narzędzie do sprawdzania kontrastu kolorów, które umożliwia łatwe określenie współczynnika kontrastu 2 kolorów za pomocą pipety.

CCA umożliwia optymalizację treści – w tym tekstu i elementów wizualnych – dla osób z niepełnosprawnością wzroku (osoby nieodróżniające barw i osoby słabowidzące).

Tota11y

Tota11y to bezpłatne narzędzie w formie skryptozakładki udostępnione na [stronie internetowej](#).

Aby je dodać do dowolnej przeglądarki internetowej, wystarczy przeciągnąć przycisk „tota11y” na pasek zakładek. Po kliknięciu (podczas wizyty na badanej stronie)

dodanej uprzednio skryptozakładki, narzędzie pojawi się w postaci rozwijanego paska w lewym dolnym rogu obszaru okna przeglądarki.

Dzięki skryptozakładce można zbadać:

- nagłówki (zaprogramowany porządek),
- kontrast (danych elementów strony),
- linki (identyfikacja linków pod względem czytnika ekranu),
- etykiety (identyfikacja etykiet),
- opisy alternatywne (analiza opisów alternatywnych na elementach graficznych),
- atrybuty ARIA (oznaczenie elementów zawierających ARIA),
- „różdzka” czytnika ekranu (opcja pozwalająca na sprawdzenie, jak dany element zostałby odczytany przez czytnik ekranu).

Utilitia

Walidator Utilitia jest bezpłatnym, automatycznym narzędziem sprawdzającym dostępność cyfrową stron internetowych. Dzięki Utilitii w bardzo szybki, a przede wszystkim wygodny sposób, można sprawdzić dostępność cyfrową własnej lub każdej innej dowolnej strony internetowej – głównie pod kątem zgodności HTML.

Aby sprawdzić dostępność, należy wejść [na stronę Utilitii z walidatorem](#).

Można przeprowadzić podstawową analizę bez zakładania konta, jednak daje ono mniejsze możliwości.

Wytyczne dotyczące dostępności multimedialnych

W 2020 r. ustawa o dostępności cyfrowej nałożyła obowiązek zapewniania dostępności multimedialnych na podmioty publiczne.

Multimedia oraz multimedia nadawane na żywo opublikowane przed 23 września 2020 r. są z tego obowiązku zwolnione. Należy pamiętać, że opublikowany materiał wideo, który był nadawany na żywo, musi spełniać takie same wymagania jak film wideo przygotowywany z wyprzedzeniem. Napisy dla

nieślyszących/audiodeskrypcja (jeśli wideo tego wymaga) powinny być dodane nie później niż w ciągu 14 dni.

Dostępność odtwarzacza/playera

Odtwarzacz, na którym publikowane są filmy/nagrania, jest podstawą do zapewnienia ich dostępności. Jeżeli odtwarzacz nie będzie stworzony zgodnie z wymogami dostępności, to dostępny film będzie niedostępny dla osób, które korzystają z technologii asystujących (np. brak możliwości dostania się do funkcji włączenia napisów).

Jednym z najpopularniejszych odtwarzaczy jest YouTube – został on zaprojektowany zgodnie z zasadami dostępności.

Innymi dostępnymi odtwarzaczami przeznaczonymi do implementacji filmów na własnej stronie internetowej są:

- [OzPlayer](#),
- [Able Player](#).

Napisy rozszerzone do filmów (napisy dla głuchych)

Podział semantyczny:

- napisy dialogowe (subtitles): standardowe napisy wyświetlane np. podczas seansu w kinach,
- napisy rozszerzone (napisy dla osób nieślyszących).

Od zwykłych napisów (subtitles) różnią się tym, że oprócz wypowiedzianych kwestii zawierają również opis wszelkich istotnych dźwięków.

Podział techniczny:

- napisy otwarte (Open Captions)
  - a) wkodowane w nagranie/film na stałe. Nie stanowią strumienia tekstu, ale są częścią obrazu,
  - b) nie da się ich edytować, włączać i wyłączać,
  - c) wyświetlą się każdemu użytkownikowi (uwaga: osoba niewidoma korzystająca np. z czytnika ekranu z nich nie skorzysta,

- napisy zamknięte (Closed Captions)
  - a) stanowią strumień tekstu zsynchronizowanego ze strumieniem wideo, filmu,
  - b) można je edytować, włączać i wyłączać,
  - c) tego rodzaju napisy są obsługiwane przez wiele odtwarzaczy wideo,
  - d) spotykane są rozwiązania kierujące strumień tekstu do syntezy mowy, co daje efekt zbliżony do czytania przez lektora,
  - e) wadą jest brak jednolitego standardu, który pozwoliłby na wyświetlanie napisów lub ich wyłączenie na każdej platformie.

Napisy dla osób niesłyszących (rozszerzone)

Napisy dla osób niesłyszących to napisy rozszerzone. Zawierają dodatkowe informacje:

- kto się w danym momencie wypowiada (często osoby te rozróżniane są dodatkowo kolorem),
- istotne dźwięki tła, np. [oklaski],
- muzyka, która nadaje nastrój, np. [wesoła muzyka],
- w przypadku wystąpienia obrazów, które mogą wywołać atak epilepsji/padaczki, należy poinformować o tym użytkownika.

Podstawowe zasady wyświetlania napisów dla osób niesłyszących:

- w pojedynczym wersie napisów umieszcza się maksymalnie 40 znaków,
- w jednym momencie na ekranie wyświetlać można maksymalnie 2 wersy napisów (w przypadku braku możliwości skrócenia/podziału wyświetlanego tekstu bez strat merytorycznych dopuszczalne jest użycie 3 wersów),
- najważniejsza jest całość znaczeniowa w wersie/na ekranie. Jeżeli dla zachowania logicznej całości zdania trzeba zmieścić w wersie 47 znaków – można to zrobić,
- napisy powinny wyświetlać na ekranie się nie krócej niż 3 sekundy,
- napisy muszą być dobrze widoczne,

- cytaty literackie w wypowiedziach w filmie wyróżniamy cudzysłowem,
- istotne dźwięki tła, niebędące dialogami ani ścieżką lektorską, powinno umieścić się w nawiasie i w oddzielnym wersie, np. [smutna muzyka], [szum liści],
- jeżeli nie widać, kto wypowiada słowa (np. aktorzy stoją tyłem i rozmawiają), dodać trzeba stosowną informację.

Aby zapewnić dostępność tworzonych filmów, należy przestrzegać kilku zasad:

- należy dostarczyć film wraz z napisami w takiej formie, żeby redaktor serwisu mógł je bez problemu opublikować,
- jeśli film będzie umieszczany na YouTube lub w innym serwisie tego typu, redaktorowi trzeba przekazać napisy w formacie SRT lub innym, akceptowanym przez serwis streamingowy,
- unika się tworzenia filmów z napisami otwartymi, które są na stałe wbudowane w klatki filmowe. Najlepszym rozwiązaniem są opisy zamknięte – takie, które można włączyć i wyłączyć,
- planując film, należy pamiętać, że będzie miał dodane napisy. Uwzględnić trzeba to w realizacji. Na dole ekranu nie pokazuje się istotnych informacji czy obrazów – napisy je zasłonią.

Napisy na żywo

Napisy dla nagrań audio-wideo można stworzyć samodzielnie z wykorzystaniem bezpłatnych narzędzi, np. YouTube Studio. [Zasady tworzenia napisów do materiałów audio-wideo, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niesłyszących](#), zostały dokładnie opisane przez stowarzyszenie Kultura Bez Barrier.

Napisy takie można przygotować do wydarzenia na żywo lub online (transmisji).

Fachowo jest to symultaniczny przekaz tekstowy (SPT). Jest to rozwiązanie dedykowane głównie osobom z niepełnosprawnościami słuchu.

Polega na wyświetleniu w formie tekstu na ekranach przebiegu wydarzenia w czasie rzeczywistym (lub niemal rzeczywistym). Tłumaczenie to jest niezwykle przydatne podczas konferencji czy spotkań, na których zrozumienie mowy jest priorytetem.

Napisy na żywo nie są wymagane względem ustawy o dostępności cyfrowej (poziom AAA). Jednak, jeżeli wiemy o osobach, które będą chciały z nich skorzystać lub wskażą to jako specjalną potrzebę, powinno się je zorganizować.

Jak dodać napisy na YouTube?

Dzięki napisom możesz udostępniać swoje filmy większej liczbie widzów, w tym osobom niesłyszącym, niedosłyszącym oraz mówiącym w innych językach.

Pomocny będzie film przygotowany przez [YouTube Creators](#).

Materiał w formie ćwiczeń.

Jak prawidłowo prowadzić dostępny profil społecznościowy? Jak opisywać zdjęcia na Facebooku, Twitterze i w innych mediach społecznościowych?

Treści, które udostępniane są na różnego rodzaju mediach społecznościowych (np. Facebook, Twitter, Instagram) muszą być dodawane w sposób dostępny, przy użyciu narzędzi, które oferuje nam dany serwis.

Facebook

Sposoby i zasady publikowania dostępnych treści na Facebooku zostały zawarte w karcie ćwiczeń nr 10.

Twitter

Sposoby i zasady publikowania dostępnych treści na Twitterze zostały zawarte w karcie ćwiczeń nr 10.

Instagram

Sposoby i zasady publikowania dostępnych treści na Instagramie zostały zawarte w karcie ćwiczeń nr 10.

Audiodeskrypcja (AD)

Alternatywa dla obrazu w materiałach wideo dla osób z niepełnosprawnościami wzroku. Audiodeskrypcję tworzy się, by umożliwić tej grupie jak najpełniejszy, samodzielny i satysfakcjonujący odbiór dzieła wizualnego/audiowizualnego.

Podstawowe zasady tworzenia

1. Należy bardzo dobrze poznać/nabyć wiedzę o filmie/obiekcie, który będzie opisywany.

2. Należy opisywać to, co widać. Opis powinien odpowiadać na pytania:
  - a) Kto?
  - b) Co?
  - c) Jak?
  - d) Gdzie?
  - e) Kiedy?
3. Należy opisywać od szczegółu do ogółu.
4. Audiodeskrypcja powinna być w jak największym stopniu obiektywna (bez własnej opinii czy oceny) – stuprocentowy obiektywizm nie jest możliwy. Audiodeskrypcja zawsze jest w jakimś stopniu subiektywna, bo jest wyborem, dokonany przez osobę tworzącą.
5. Audiodeskrypcja ma pobudzać wyobraźnię (poprzez stosowanie trafnych słów).
6. Audiodeskrypcja powinna być dostosowana do grupy wiekowej odbiorców.
7. Audiodeskrypcja przed opublikowaniem powinna być skonsultowana z osobą z niepełnosprawnością wzroku.
8. Audiodeskrypcja musi być w bardzo dobrej jakości dźwiękowej.

Więcej zasad tworzenia można znaleźć w poradniku [Audiodeskrypcja – zasady tworzenia](#) powstałym dzięki Fundacji Kultury bez Barrier.

Kiedy stosować AD?

Audiodeskrypcję stosuje się tylko w tych nagraniach audio-wideo, w których jej obecność jest potrzebna. Nie jest używana przy statycznych nagraniach.

Podsumowując: AD nie używa się w przypadku wykładów i wywiadów, debat, konferencji prasowych itp.

Audiowstęp

Wykorzystać go można jako wprowadzenie do materiałów, które są dynamiczne i nie ma w nich miejsca na klasyczną audiodeskrypcję (np. krótki spot reklamowy).

Polega on na krótkim wprowadzeniu do filmu, czytany przez lektora przed rozpoczęciem, np. poprzez przedstawienie osób występujących, kontekst.

Uwaga: w przypadku wystąpienia nagłych, bardzo głośnych dźwięków, należy poinformować o tym użytkownika we wstępie filmu, podając znaczniki czasowe.

Tłumaczenie na język migowy

Polski Język Migowy

Tłumaczenie na polski język migowy (PJM) znajduje się na poziomie AAA w WCAG 2.1, co sprawia, że nie jest ono wymagane ustawą o dostępności cyfrowej.

Jednakże, zgodnie z ustawą o zapewnianiu dostępności, należy zapewnić na stronie internetowej danego podmiotu informację o zakresie jego działalności w PJM.

Przykład: [informacja o działalności Sądu Apelacyjnego w Krakowie \(pjm\)](#).

Zaleca się, jeśli tylko istnieje taka możliwość, aby treści przekazujące ważne informacje udostępniane na stronach internetowych były wyposażone w tłumaczenie na język migowy. W przypadku urzędu mogą to być informacje o kierunkach, zasadach rekrutacji, sposobie kontaktu lub gdzie i jak szukać pomocy.

Zasady umieszczania tłumacza PJM w filmach, plikach wideo:

- tłumacz powinien stać na dobrze skonstruowanym, jednolitym tle,
- rekomenduje się, aby sylwetka tłumacza nie była mniejsza niż 1/8 obrazu o proporcjach 16 : 9,

Więcej informacji znajduje się w serwisie [niepełnosprawni.pl](#):

[ABC Dostępności: T jak Tłumacz języka migowego](#).

Jak stworzyć dostępny kurs e-learningowy?

Przy tworzeniu kursu e-learningowego musimy spełnić 2 wytyczne:

- kurs e-learningowy umieszczany jest na stronie internetowej. Musi ona spełniać wymagania WCAG 2.1. AA zgodnie z ustawą o dostępności,
- kurs e-learningowy składa się z multimediów i dokumentów, które muszą być cyfrowo dostępne.

Po opublikowaniu kursu powinniśmy przeprowadzić jego audyt, np. [wtyczką Google Lighthouse](#).

Bardziej rozbudowaną opcją są manualne testy z wykorzystaniem technologii wspomagających wykorzystywanych przez osoby niepełnosprawne, takie jak czytniki ekranów (NBDA NonVisual Desktop Access), wyświetlacze języka Braille'a czy cyfrowe lupy (ZoomText, SuperNova).

Nagrania na żywo

Jak zapewnić dostępne nagranie, film czy przygotować transmisję na żywo

Właściwą alternatywą dla dźwięku będzie transkrypcja nagrania. Transkrypcję można wykonać tradycyjnie, spisać treść nagrania lub wykorzystać program do automatycznego rozpoznawania mowy i przekładu na tekst. Transkrypcję umieszcza się pod nagraniem lub w dostępnym pliku tekstowym w pobliżu nagrania. Plik nagrania dźwiękowego musi mieć krótki opis alternatywny.

Każdy film wideo z dźwiękiem musi mieć napisy dla niesłyszących w formacie tekstowym, zamkniętym. W filmach, w których informacja jest przekazywana w warstwie wizualnej, należy dodać audiodeskrypcję. Udźwiękowienia wymagają także ważne dla zrozumienia treści informacje przekazane w formie tekstu. Lektor odczytuje m.in. tytuły, wizytówki mówców, tłumaczenie z języka obcego w formie napisów. Plik wideo musi mieć krótki opis alternatywny. W filmach z informacjami ważnymi dla głuchych odbiorców dobrą praktyką jest umieszczenie tłumaczenia na język migowy.

Transmisja na żywo z napisami, tłumaczeniem na język migowy, audiodeskrypcją (jeśli wideo jej wymaga) jest realizowana na zasadzie dobrych praktyk. Jeśli podczas wydarzeń miejskich stosowane są usługi, takie jak napisy na żywo, tłumaczenie na PJM, audiodeskrypcja, należy je wyemitować w transmisji.

Każdy opublikowany ponownie materiał wideo (także w mediach społecznościowych), który był transmitowany na żywo, musi spełniać takie same wymagania jak film wideo przygotowany z wyprzedzeniem. Napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcja (jeśli wideo jej wymaga) powinny być dodane niezwłocznie, nie później niż w ciągu 14 dni.

Co zrobić z materiałem transmisji na żywo opublikowanym na stronie lub w aplikacji?

Multimedia oraz multimedia nadawane na żywo opublikowane przed 23 września 2020 r. są z tego obowiązku zwolnione. Należy pamiętać, że opublikowany materiał wideo, który był nadawany na żywo, musi spełniać takie same wymagania jak film wideo przygotowywany z wyprzedzeniem. Napisy dla niesłyszących/audiodeskrypcja (jeśli wideo tego wymaga) powinny być dodane nie później niż w ciągu 14 dni.

Dostępność dokumentów cyfrowych

Warstwa graficzna

Wytyczne dotyczące warstwy graficznej są wspólne dla wszystkich typów tworzonych dokumentów za pomocą każdego oprogramowania.

Edytor tekstu Microsoft Word

Poprzez aplikację desktopową Word (dostępną w abonamencie Office 365) można używać jedynie funkcji Dyktafon, która zamienia mowę na tekst bezpośrednio do dokumentu, bez możliwości edycji czy znaczników czasowych.

Transkrypcja dostępna jest w wersji przeglądarkowej Word po zalogowaniu na stronie www.office.com (np. Microsoft Edge lub Chrome). Działa w języku, który ustawiono jako język edycji w opcjach pakietu Office. Transkrypcja wymaga połączenia internetowego.

Arkusz kalkulacyjny Microsoft Excel

Materiał w formie ćwiczeń.

Prezentacja multimedialna Microsoft PowerPoint

Materiał w formie ćwiczeń.

Dostępne formularze

Materiał w formie ćwiczeń.

Inne narzędzia wykorzystywane przez uczestników szkolenia

Zmień domyślne opcje przetwarzania dokumentu przez programy czytające. Przejdź do ustawień programu poprzez zakładkę Edycja z menu głównego i wybierz

opcję Preferencje. Wybierz kategorię Czytanie i w sekcji Opcje czytnika ekranu wybierz Odczytywanie dokumentu jako Odczytaj cały dokument.

IX. ZWOLNIENIA Z OBOWIĄZKU ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI CYFROWEJ ELEMENTÓW STRON WWW I APLIKACJI MOBILNYCH

Multimedia nadawane na żywo

Można przygotować napisy na żywo nawet dla transmisji online. W Polsce napisy na żywo są realizowane metodą respeakingu. Do powstawania w ten sposób napisów potrzebni są respeaker i moderator. Niezbędne są ponadto: oprogramowanie do rozpoznawania i przetwarzania mowy na tekst i aplikacja do wyświetlania napisów.

Zadaniem respeakera jest powtarzanie za mówcą do mikrofonu wypowiedzi, która jest przetwarzana na tekst przez program do rozpoznawania mowy.

Następnie moderator dokonuje korekty i wysyła tekst. Wszystko odbywa się w czasie rzeczywistym, z nieznacznym opóźnieniem. Przed każdą realizacją respeaker aktualizuje słownik programu o terminologię charakterystyczną dla wydarzenia. Napisy na żywo nie mają kodów czasowych, synchronizowane są przez opóźnienie transmisji. W zależności od możliwości playera wyświetlane są jako napisy zamknięte lub jako napisy otwarte – obraz tekstu.

Napisy na żywo mogą być realizowane na miejscu lub online. Mogą być realizowane także z języka obcego bez pośrednictwa tłumacza.

Możliwe jest także umieszczenie napisów na żywo w spotkaniu lub webinarium na platformie Zoom. Microsoft Teams i Google Meet aktualnie nie obsługują napisów w języku polskim. Podczas spotkań w języku angielskim możliwe jest generowanie automatycznych napisów angielskich.

Multimedia opublikowane przed 23 września 2020 r.

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności nagrań dźwiękowych, nagrań wideo czy animacji opublikowanych na stronach internetowych przed 23 września 2020 r.

Przykłady multimedii opublikowanych przed dniem 23 września 2020 r., których dostępności nie wymaga ustawa:

- relacje z wydarzeń,
- filmy informacyjne,
- życzenia,
- wypowiedzi.

Wszystkie multimedia opublikowane po 23 września 2020 r. muszą być zgodne z WCAG 2.1. AA.

Dokumenty archiwalne opublikowane przed 23 września 2018

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności dokumentów tekstowych i tekstowo-graficznych, dokumentów utworzonych w programach przeznaczonych do tworzenia prezentacji lub arkuszy kalkulacyjnych, opublikowanych przed 23 września 2018 r., chyba że ich zawartość jest niezbędna do realizacji bieżących zadań podmiotu publicznego.

Oznacza to, że dokumenty wykorzystywane do realizacji bieżących zadań nie są dokumentami archiwalnymi. Za takie dokumenty należy uznać: aktualne dokumenty o charakterze zarządczym (regulaminy, zarządzenia, uchwały) oraz wszystkie dokumenty wykorzystywane w bieżących procedurach (wnioski, formularze).

Mapy, mapy interaktywne, geoportale

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności map oraz map interaktywnych, w tym geoportali, pod warunkiem że w przypadku map interaktywnych i geoportali przeznaczonych do zastosowań nawigacyjnych dane teleadresowe i położenie geograficzne prezentowane są w sposób dostępny cyfrowo.

Oznacza to, że każda mapa interaktywna i geoportal z mapami przeznaczonymi do zastosowań nawigacyjnych musi zapewniać dostęp do danych źródłowych, w oparciu o które powstała mapa: dane teleadresowe lub koordynaty GPS.

Treści zewnętrzne

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności treści będących w posiadaniu podmiotu publicznego:

- które nie zostały przez niego lub na jego rzecz wytworzone albo przez niego nabyte,
- których dostosowanie do wymagań dostępności cyfrowej wymaga modyfikacji, do której ten podmiot publiczny nie jest uprawniony.

Oznacza to, że zgodnie z ustawą o dostępności cyfrowej nie trzeba zapewniać dostępności m.in. dokumentów i multimediiów, które pochodzą od innych podmiotów. Sytuacja ta nie dotyczy opracowań zakupionych przez podmiot publiczny.

Przykłady treści zewnętrznych, których dostępności nie wymaga ustawa o dostępności cyfrowej:

- decyzje sądów,
- ogłoszenia komorników,
- komunikaty rządowe, np. grafiki, pliki PDF,
- produkty różnych kampanii i projektów realizowanych przez inne podmioty: multimedia, podręczniki, wyniki badań.

Materiały z intranetu i ekstranetu sprzed 23 września 2019

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności treści prezentowanych w intranecie lub ekstranecie opublikowanych przed 23 września 2019 r., jeśli nie zostały od tego czasu przebudowane lub zmienione. Chodzi w szczególności o zmianę wyglądu lub struktury prezentowanych informacji albo zmianę sposobu publikowania informacji.

Oznacza to, że nie musi się zapewniać dostępności wszystkich treści opublikowanych w intranecie i ekstranecie przed 23 września 2019 r. Dostępne jednak muszą być treści, które są w aktualnym użyciu lub były aktualizowane po wskazanej dacie.

Dzieła sztuki, archiwalia, muzealia

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga zapewniania dostępności treści prezentujących dzieła sztuki i zabytki, archiwalia, muzealia lub materiały biblioteczne, których nie można przedstawić w sposób dostępny cyfrowo, bo utworzenie dostępnej cyfrowo prezentacji:

- wiązałoby się z utratą autentyczności powielanego elementu,
- nie jest możliwe z przyczyn technicznych,
- wiązałoby się z poniesieniem nadmiernych kosztów.

To wyłączenie zostało wprowadzone z myślą o zwolnieniu muzeów, bibliotek, archiwów z obowiązku zapewniania dostępności cyfrowej np. starych map czy manuskryptów. Dotyczy to sytuacji, w których odwzorowanie cyfrowe eksponatów może być niemożliwe lub znacznie utrudnione technicznie, lub efekt tych działań spowoduje utratę autentyczności. Wyłączenie to nie zwalnia z obowiązku stosowania choćby opisu alternatywnego, np. do zdjęć dzieł sztuki.

Treści archiwalne

Ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga także zapewniania dostępności treści, których nie wykorzystano do realizacji bieżących zadań podmiotu publicznego oraz nie zmieniano i nie aktualizowano po 23 września 2019 r. Chodzi o zmiany w szczególności wyglądu lub struktury prezentowanych informacji albo sposobu publikowania informacji.

Zgodnie z ustawą nie trzeba zapewniać dostępności elektronicznych treści archiwalnych. Może to także dotyczyć całych stron internetowych poświęconych zakończonym projektom, których się nie aktualizuje.

Przykłady treści sprzed 23 września 2019 r., których dostępności ustawa o dostępności cyfrowej nie wymaga:

- informacje z działu Aktualności,
- ogłoszenia o zakończonych konkursach i przetargach, np. z 2018 r.,
- galeria zdjęć z wydarzenia z 22 września 2019 r.,
- materiały z konferencji z sierpnia 2019 r.
- strona internetowa projektu, którego realizacja zakończyła się w 2017 r.

Złożone schematy i dokumentacja techniczna w formie nietekstowej

Dodatkowo do włączeń dopuszczalnych w ustawie dodano dokumenty i schematy techniczne (które są najczęściej częścią publikacji naukowych lub postępowañ

przetargowych). Są one na tyle złożonymi rozwiązaniami, że spełnienie wymagań ustawowych, jeśli w ogóle jest możliwe, oznacza jedynie wysokie nakłady bez przełożenia się na przyjazność dla użytkowników z niepełnosprawnością.

X. WYTYCZNE DOTYCZĄCE AUDYTOWANIA I ODBIORU NOWYCH STRON INTERNETOWYCH I APLIKACJI MOBILNYCH

Lista kontrolna do samodzielnego badania dostępności cyfrowej

Lista kontrolna jest narzędziem do samodzielnego badania strony internetowej pod kątem jej dostępności cyfrowej dla osób z niepełnosprawnościami oraz zgodności z ustawą o dostępności cyfrowej.

Nie zawsze możesz zlecić badania dostępności cyfrowej ekspertowi (audytorowi dostępności), a informacji z takiego badania potrzebujesz np. do opracowania deklaracji dostępności. W takiej sytuacji dobrym rozwiązaniem jest samodzielne badanie w oparciu o przygotowaną przez nas Listę kontrolną. Pamiętaj jednak, że w ewentualnych sytuacjach spornych tylko opinia eksperta ds. dostępności będzie uznana za wiążącą.

Listę kontrolną przygotowaliśmy jako pomoc dla podmiotów publicznych, które mają prawny obowiązek zapewnienia dostępności cyfrowej stron internetowych, wynikający ze wspomnianej ustawy. Możesz z niej jednak skorzystać także przy badaniu strony niebędącej własnością podmiotu publicznego.

Możesz samodzielnie badać dostępność cyfrową strony internetowej. Na poziomie podstawowym badania potrzebujesz jedynie umiejętności korzystania z internetu i wiedzy, na co zwrócić uwagę. Tę wiedzę zebraliśmy w Liście kontrolnej.

Podpowiada ona, co i jak sprawdzić, aby ocenić stan dostępności cyfrowej strony internetowej. Wskazaliśmy w niej także, jakie umiejętności musi mieć osoba wykonująca badania na 3 poziomach szczegółowości badania.

Tabela podsumowująca badanie dostępności cyfrowej

Lp.	Kryterium sukcesu	Adres www, ewentualne uwagi
1	1.1.1 – Treść nietekstowa	

Lp.	Kryterium sukcesu	Adres www, ewentualne uwagi
2	1.2.1 – Tylko audio lub tylko wideo (nagranie)	
3	1.2.2 – Napisy rozszerzone (nagranie)	
4	1.2.3 – Audiodeskrypcja lub alternatywa tekstowa dla mediów (nagranie)	
5	1.2.5 – Audiodeskrypcja (nagranie)	
6	1.3.1 – Informacje i relacje	
7	1.3.2 – Zrozumiała kolejność	
8	1.3.3 – Właściwości zmysłowe	
9	1.3.4 – Orientacja	
10	1.3.5 – Określenie pożądanej wartości	
11	1.4.1 – Użycie koloru	
12	1.4.2 – Kontrola odtwarzania dźwięku	
13	1.4.3 – Kontrast (minimum)	
14	1.4.4 – Zmiana rozmiaru tekstu	
15	1.4.5 – Obrazy tekstu	
16	1.4.10 – Dopasowanie do ekranu	
17	1.4.11 – Kontrast elementów nietekstowych	
18	1.4.12 – Odstępy w tekście	
19	1.4.13 – Treść spod kursora lub fokusu	
20	2.1.1 – Klawiatura	

Lp.	Kryterium sukcesu	Adres www, ewentualne uwagi
21	2.1.2 – Bez pułapki na klawiaturę	
22	2.1.4 – Jednoznakowe skróty klawiaturowe	
23	2.2.1 – Dostosowanie czasu	
24	2.2.2 – Pauza, zatrzymanie, ukrycie	
25	2.3.1 – Trzy błyski lub wartości poniżej progu	
26	2.4.1 – Możliwość pominięcia bloków ¹⁾	
27	2.4.2 – Tytuł strony ¹⁾	
28	2.4.3 – Kolejność fokusu	
29	2.4.4 – Cel linku (w kontekście)	
30	2.4.5 – Wiele dróg ¹⁾	
31	2.4.6 – Nagłówki i etykiety	
32	2.4.7 – Widoczny fokus	
33	2.5.1 – Gesty dotykowe	
34	2.5.2 – Rezygnacja ze wskazania	
35	2.5.3 – Etykieta w nazwie	
36	2.5.4 – Aktywowanie ruchem	
37	3.1.1 – Język strony	
38	3.1.2 – Język części ¹⁾	
39	3.2.1 – Po otrzymaniu fokusu	
40	3.2.2 – Podczas wprowadzania danych	

Lp.	Kryterium sukcesu	Adres www, ewentualne uwagi
41	3.2.3 – Spójna nawigacja ¹⁾	
42	3.2.4 – Spójna identyfikacja ¹⁾	
43	3.3.1 – Identyfikacja błędu	
44	3.3.2 – Etykiety lub instrukcje	
45	3.3.3 – Sugestie korekty błędów	
46	3.3.4 – Zapobieganie błędom (prawnym, finansowym, w danych)	
47	4.1.1 – Poprawność kodu	
48	4.1.2 – Nazwa, rola, wartość	
49	4.1.3 – Komunikaty o stanie ¹⁾	

1) Nie stosuje się do aplikacji mobilnych.

Metody oceny dostępności cyfrowej strony internetowej zgodnie z zasadami WCAG 2.1

[Metoda oceny dostępności cyfrowej strony internetowej zgodnie z zasadami WCAG 2.1](#) jest publikacją stworzoną przez Fundację Widzialni w 2020 r. Dokument zawiera wskazówki dotyczące eksploracji ocenianej strony internetowej, wyboru reprezentatywnych podstron i sposób opracowania raportu końcowego wyników oceny.

XI. OBOWIĄZEK UWZGLĘDNIANIA DOSTĘPNOŚCI PRZY ZLECANIU ZADAŃ PUBLICZNYCH

Podstawy prawne

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy o zapewnianiu dostępności od 6 września 2021 r. w przypadku zlecenia lub powierzenia, na podstawie umowy, realizacji zadań publicznych finansowanych z udziałem środków publicznych lub udzielania zamówień publicznych podmiotom innym niż podmioty publiczne, podmiot publiczny jest obowiązany do określenia w treści umowy warunków służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie tych zadań publicznych lub zamówień publicznych, z uwzględnieniem minimalnych wymagań, o których mowa w art. 6 ustawy o dostępności. Minimalne wymagania dotyczą dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej.

Artykuł 4 ust. 4 stanowi, że zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami następuje, o ile jest to możliwe, z uwzględnieniem uniwersalnego projektowania.

Zgodnie z art. 7 ustawy o zapewnianiu dostępności, jeżeli wykonawca nie jest w stanie, w szczególności ze względów technicznych lub prawnych, zapewnić dostępności osobie ze szczególnymi potrzebami, to powinien zastosować dostęp alternatywny. Polega on m.in. na zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub wsparcia technicznego.

Uzasadnienie:

Obowiązek uwzględniania wymagań dotyczących dostępności przy zleceniu zadań publicznych służy zwiększeniu dostępu obywateli do produktów i usług finansowanych ze środków publicznych oraz budynków i przestrzeni publicznych. Przyczynia się to do poprawy komfortu obywateli w korzystaniu z usług, budynków i przestrzeni publicznych oraz podniesieniu jakości ich życia. Zwiększa to także równość szans, gdyż osoby ze szczególnymi potrzebami mogą korzystać z usług czy przestrzeni publicznych na równi z innymi osobami. Dotyczy to w szczególności osób z niepełnosprawnością, a także innych osób, które z różnych względów mogą

mieć ograniczony dostęp do korzystania z usług i infrastruktury, np. osób starszych, chorych, opiekunów z wózkiem dziecięcym czy obcokrajowców.

Obowiązek uwzględniania wymagań dotyczących dostępności przy zlecaniu zadań publicznych zmusza osoby zlecające zadania do przeanalizowania barier w dostępie do zlecanych zadań i sposobów ich likwidacji poprzez zastosowanie wymogów dotyczących dostępności. Z drugiej strony zmusza wykonawców do stosowania tych wymogów, co jest skutecznym sposobem popularyzowania wśród nich idei dostępności.

Zgodnie z ustawą o zapewnianiu dostępności najdalej idącym wymogiem jest nałożenie na wykonawców zadań publicznych obowiązku stosowania zasad uniwersalnego projektowania. W sytuacji, w której ze względu na przedmiot zamówienia lub inne istotne okoliczności nie jest to możliwe, wykonawcy powinni stosować minimalne wymogi określone w art. 6 ustawy o zapewnianiu dostępności.

Zakres stosowania:

Obowiązek uwzględniania wymogów dotyczących dostępności dotyczy zlecania zadań publicznych bez względu na to, w jaki sposób następuje to zlecenie i kto jest jego realizatorem.

Fundamentalne zasady zlecania zadań publicznych podmiotom spoza sektora finansów publicznych określa ustawa o finansach publicznych. Zgodnie z nią podstawowym, a w praktyce najpowszechniej stosowanym, sposobem zlecania realizacji zadań publicznych są zamówienia publiczne. Zamówienia publiczne, co do zasady, udzielane są w sposób konkurencyjny, to znaczy o zamówienie publiczne może ubiegać się każdy, kto jest w stanie je zrealizować. Stąd też do udzielania zamówień publicznych stosuje się z reguły tryby konkurencyjne, np. zapytanie ofertowe czy przetarg. W wyniku ich zastosowania spośród oferentów na podstawie oceny ofert wyłaniany jest wykonawca, który realizuje zamówienie, a następnie otrzymuje wynagrodzenie od zamawiającego za wykonane zadanie.

Do udzielania zamówień publicznych o wartości od 130 tys. zł netto stosuje się ustawę – Prawo zamówień publicznych, w której przewidziane są rozwiązania odnoszące się do uwzględniania wymogów dotyczących dostępności. Zamówienia o wartości poniżej 130 tys. zł udzielane są w oparciu o Kodeks cywilny oraz wewnętrzne regulaminy określone przez zamawiających.

Jeżeli są to zamówienia finansowane ze środków unijnych, to zamawiający do ich udzielania stosują zasadę konkurencyjności. W jednym i w drugim przypadku zamawiający mają obowiązek stosowania wymogów dotyczących dostępności wynikający wprost z ustawy o zapewnianiu dostępności osobom.

Ustawa o finansach publicznych przewiduje także możliwość zlecenia zadań publicznych w formie przyznawania dotacji na ich realizację w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Jest to sposób, w którym o realizację zadania publicznego mogą ubiegać się jedynie organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego. Podstawowym trybem zlecenia zadania jest otwarty konkurs ofert, w wyniku którego na podstawie oceny złożonych ofert wyłaniany jest wykonawca. Otrzymuje on dotacje na realizację zadania publicznego, którą rozlicza po jego zakończeniu.

Ustawa o finansach publicznych przewiduje również inne sposoby zlecenia zadań publicznych, o ile wynikają one z innych ustaw. Takie oddzielne sposoby przewiduje m.in. ustawa o zdrowiu publicznym, ustawa o sporcie czy ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Wspólną cechą tych sposobów jest stosowanie trybu konkursowego oraz przekazywanie dotacji na realizację zadania publicznego. We wspomnianych ustawach, a także w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie ma wprost przewidzianych rozwiązań dotyczących uwzględniania wymogów dostępności, tak jak w przypadku Prawa zamówień publicznych. Zlecający zadania mają jednak obowiązek ich uwzględniania wynikający bezpośrednio z ustawy o zapewnianiu dostępności.

Rozwiązania przewidziane w Prawie zamówień publicznych

Podstawowe rozwiązanie uwzględniające wymogi dotyczące dostępności w zamówieniach publicznych przewidziane jest w art. 100 Prawa zamówień publicznych. Zgodnie z nim w przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, zamawiający ma obowiązek uwzględnienia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnością oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, chyba że nie jest to uzasadnione charakterem przedmiotu zamówienia. Jeżeli wymagania w zakresie dostępności wynikają z aktu prawa Unii Europejskiej, przedmiot zamówienia, w zakresie wymagań

dotyczących dostępności dla osób z niepełnosprawnością oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, opisuje się przez odesłanie do tego aktu. Oznacza to, że z art. 100 Prawa zamówień publicznych wynika generalny obowiązek uwzględniania wymagań w zakresie dostępności, z możliwością odstąpienia od niego w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach wynikających ze specyfiki przedmiotu zamówienia, np. jeżeli z przedmiotu zamówienia nie korzystają osoby fizyczne albo przedmiot zamówienia ma charakter jednorazowy, nietrwały.

Dodatkowym, nieobligatoryjnym rozwiązaniem pozwalającym uwzględniać wymogi dotyczące dostępności jest możliwość wykorzystania ich w kryteriach oceny ofert. Zgodnie z art. 242 ust. 1 ustawy – Prawo zamówień publicznych zamawiający do oceny ofert może zastosować kryteria jakościowe, w tym takie, które odnoszą się do dostępności. W zależności od wagi, jaką przyznał zamawiający, kryteria jakościowe mogą stanowić istotny czynnik wyboru oferty. Ale kryteria oceny ofert w zakresie dostępności mogą się odnosić jedynie do wymagań większych niż minimalne wymagane prawem. Za spełnianie lub deklarację spełnienia tych wymagań wykonawca otrzymuje dodatkowe punkty w ocenie oferty. W ten sposób zamawiający może zachęcać wykonawców do wychodzenia poza minimalne standardy dostępności.

Zgodnie z art. 116 Prawa zamówień publicznych zamawiający może określić warunki dotyczące niezbędnego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, doświadczenia, potencjału technicznego wykonawcy lub osób skierowanych przez wykonawcę do realizacji zamówienia, umożliwiające realizację zamówienia na odpowiednim poziomie jakości. O ile jest to uzasadnione przedmiotem zamówienia, w tym standardami dotyczącymi dostępności, zamawiający może w tych warunkach uwzględniać także wykształcenie, kwalifikacje, doświadczenia czy potencjał techniczny związany ze spełnianiem wymogów dotyczących dostępności. Może to być na przykład doświadczenie w projektowaniu stron internetowych uwzględniających standardy dostępności czy posiadanie odpowiednio przygotowanego personelu, np. tłumaczy języka migowego. Zamawiający może takie wymagania określić również w kryteriach oceny ofert, wtedy ich spełnienie nie będzie warunkiem udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne, ale preferencją dla oferentów, którzy są w stanie te kryteria spełnić.

Rozwiązania w innych sposobach zlecenia zadań publicznych

W przypadku innych niż zamówienia publiczne sposobów zlecenia zadań publicznych nie ma przewidzianych konkretnych rozwiązań dotyczących dostępności, tak jak w Prawie zamówień publicznych. Podobnie jak w przypadku udzielania zamówień o wartości poniżej 130 tys. zł obowiązek uwzględniania wymogów dotyczących dostępności wynika wprost z ustawy o dostępności. Zlecający zadanie określają wymogi dotyczące dostępności w opisie zadania, które jest przedmiotem zlecenia, wykorzystując minimalne standardy dotyczące dostępności określone w art. 6 ustawy o zapewnianiu dostępności. Mogą również, analogicznie jak w przypadku zamówień publicznych, uwzględnić ponadstandardowe wymogi w kryteriach oceny ofert oraz żądać od wykonawcy i/lub jego personelu niezbędnych kwalifikacji, doświadczeń czy potencjału.

Inne rozwiązania

Niezależnie od sposobu zlecenia zadań publicznych poza minimalnymi standardami dostępności określonych w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom, konkretne wymagania dotyczące dostępności mogą wynikać również z innych ustaw regulujących działalność w określonych branżach. Przykłady takich wymagań zawiera poniższa tabela.

Akt prawny	Przepis	Zakres wymagań
Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	Art. 1 [2. w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza (...)]	Wprowadza obowiązek wzięcia pod uwagę wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami.
Ustawa – Prawo budowlane	Art. 34 [Projekt budowlany – wymagania, elementy, zatwierdzenie; decyzja	Wprowadza obowiązek określenia niezbędnych warunków do korzystania z obiektu przez osoby ze szczególnymi

Akt prawny	Przepis	Zakres wymagań
	o zatwierdzeniu projektu budowlanego poprzedzająca wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę]	potrzebami. Oznacza to, że warunki w zakresie i treści projektu budowlanego powinny być dostosowane do specyfiki i charakteru obiektu, stopnia skomplikowania robót budowlanych oraz przeznaczenia projektowanego obiektu.
Ustawa o ochronie przyrody	Art. 4 [Obowiązek dbałości o przyrodę]	Wprowadza obowiązek zapewnienia osobom ze szczególnymi potrzebami dostępności form ochrony przyrody, czyli parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszaru Natura 2000. Dotyczy również indywidualnych (obiektowych) form ochrony przyrody, czyli pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, biorąc pod uwagę ograniczenia wynikające z potrzeb ochrony przyrody oraz uwarunkowania terenowe.
Ustawa o transporcie zbiorowym	Art. 21	Wprowadza obowiązek uwzględnienia potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami

Akt prawny	Przepis	Zakres wymagań
	[Specyfikacja istotnych warunków zamówienia]	w specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego na wykonywanie publicznego transportu zbiorowego.
Ustawa o prawach pacjenta	Art. 12.1 [Prawo do informacji o rodzaju i zakresie udzielanych świadczeń zdrowotnych]	Wprowadza prawo do otrzymania informacji przez pacjenta będącego osobą ze szczególnymi potrzebami w zrozumiały dla niego sposób, w szczególności z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w ustawie o języku migowym i innych środkach komunikowania się.

Szczegółowe wymagania dotyczące dostępności są także określone w aktach wykonawczych do wspomnianych wyżej ustaw.

Warto pamiętać, że niezależnie od wymogów określonych w umowie na realizację zadania publicznego część organizacji pozarządowych jest i tak zobligowana ustawą o dostępności cyfrowej do zapewnienia minimalnych standardów dostępności cyfrowej. Są to organizacje realizujące zadania w zakresie: ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, działalności na rzecz osób z niepełnosprawnością, działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym.

W przypadku zlecenia zadań finansowanych ze środków unijnych zlecający muszą także uwzględnić Standardy dostępności dla polityki spójności 2014–2020 określone w załączniku nr 2 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020.

Zasady formułowania wymagań dotyczących dostępności przy zlecaniu zadań publicznych na przykładach

Wymagania dotyczące dostępności zgodnie z prawem muszą zostać określone przez zlecającego zadanie. Odpowiedzialność za to nie może być przerzucona na realizatora zadania publicznego.

Niezależnie od sposobu zlecania zadania wymagania dotyczące dostępności muszą zostać określone:

- w ogłoszeniu o zamówieniu/konkursie,
- w opisie przedmiotu zamówienia/zadania publicznego,
- w umowie z wykonawcą zamówienia/zadania publicznego.

W ogłoszeniu mogą znaleźć się ogólne informacje o wymogach dotyczących dostępności, tak aby potencjalny wykonawca wiedział, że takie wymogi będzie musiał spełnić, realizując zadanie publiczne.

Szczegółowe wymogi muszą zostać określone w opisie przedmiotu zamówienia/zadania publicznego po to, aby przygotowując ofertę realizacji zamówienia/zadania publicznego, oferent mógł uwzględnić działania i koszty niezbędne do spełnienia tych warunków.

Wymogi dotyczące dostępności określone w opisie przedmiotu zamówienia/zadania publicznego powinny zostać powtórzone w umowie z wykonawcą. Umowa powinna zawierać także postanowienia określające, w jaki sposób zlecający zadanie będzie sprawdzał, czy wymogi dostępności zostały spełnione przez wykonawcę.

Umowa musi również przewidywać ewentualne sankcje z tytułu ich niewypełnienia. Jeżeli takich sformułowań nie będzie w umowie, zlecający zadanie nie będzie miał podstaw do tego, aby wyegzekwować stosowanie przez wykonawcę wymogów dotyczących dostępności.

W sytuacji, w której zlecający zadanie nie będzie sam w stanie stwierdzić, czy wszystkie wymogi dotyczące dostępności zostały spełnione przez wykonawcę, może przewidzieć w umowie z wykonawcą obowiązek, aby spełnianie tych wymogów wykonawca potwierdził na podstawie badania przeprowadzonego przez uprawnionego eksperta. W takim przypadku koszt ekspertyzy ponosi wykonawca. W razie uzasadnionych wątpliwości zlecający zadanie może również

zlecić taką weryfikację zewnętrznym ekspertom, co powinno zostać przewidziane w umowie. W tym przypadku koszt weryfikacji ponosi zlecający zadanie.

Ogólne zasady, których musi przestrzegać zlecający zadanie:

- wymagania dotyczące dostępności nakładane na wykonawców zadań publicznych powinny być adekwatne do przedmiotu zadania i użyteczne dla użytkowników,
- wymagania dotyczące dostępności powinny być opisane przez zlecającego zadanie w sposób jasny, klarowny i konkretny, tak aby wykonawca wiedział, jakie warunki musi spełnić, a zlecający mógł to zweryfikować,
- jeżeli zamawiający odwołuje się do wymogów określonych w ustawach, rozporządzeniach, dyrektywach czy normach krajowych, europejskich lub międzynarodowych, to musi to robić w sposób racjonalny i adekwatny do zlecanego zadania,
- zlecający zadanie powinien przewidzieć realne i funkcjonalne sposoby weryfikacji spełniania nałożonych na wykonawcę wymagań.

Współpraca koordynatora ds. dostępności z komórkami zlecającymi zadania publiczne

Poszczególne jednostki administracji rządowej mają swoje, wynikające z powszechnie obowiązującego prawa, kompetencje. Struktura organizacyjna oraz mechanizmy zarządzania oraz praktyka funkcjonowania urzędów publicznych także są zróżnicowane.

Ta różnorodność dotyczy również zlecania zadań publicznych. Najczęściej jednak za merytoryczną stronę zlecania zadań publicznych odpowiadają komórki merytorycznie związane z przedmiotem zadania. Stroną formalno-proceduralną zlecania zamówień publicznych zajmują się z reguły wydzielone komórki ds. zamówień publicznych. Stroną formalno-proceduralną dotyczącą zlecania zadań na inne sposoby niż zamówienia publiczne zajmują się najczęściej komórki merytorycznie odpowiedzialne za te zadania lub komórki (osoby) odpowiedzialne w danym urzędzie za współpracę z organizacjami pozarządowymi, które także odpowiadają za opracowanie programów współpracy.

Praktyka pokazuje, że obowiązek uwzględniania wymogów dotyczących dostępności przy zlecaniu zadań publicznych nie jest jeszcze stosowany w pełni, a rozwiązania wykorzystywane w tym zakresie nie są jeszcze w zupełności skuteczne. Dlatego warto wymienić doświadczenia i wiedzę w zakresie współpracy koordynatorów ds. dostępności z komórkami odpowiedzialnymi za merytoryczną i formalną stronę zlecania zadań publicznych oraz pomysły na to, w jaki sposób koordynatorzy ds. dostępności mogą skuteczniej wpływać na upowszechnianie obowiązku uwzględniania wymogów dotyczących dostępności przy zlecaniu zadań publicznych.

Materiały pomocniczy⁶ dotyczący stosowania przepisów ustawy o zapewnianiu dostępności⁷

(aktualizacja 28.10.2021 r.)

Przykładowe sformułowania do umów z wykonawcami

Kampanie informacyjno-promocyjne

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do:

- 1) zapewnienia dostępności cyfrowej materiałów lub nagrań z realizacji spotkania on-line - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy, w przypadku nagrań/spotów zapewnienie napisów rozszerzonych i audiodeskrypcji;
- 2) zapewnienia obsługi z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się

---

⁶ Materiał wypracowany przez Zespół ds. wdrożenia rekomendacji z przeprowadzonego monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami działający w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

⁷ Dz.U. z 2020 poz. 1062 z późn. zm.

(Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), w szczególności zapewnienia na nagraniach/spotach udziału tłumacza języka migowego.

Lub opcjonalnie:

§ ... Zapewnienie dostępności

Przedmiot umowy oraz wszystkie jego elementy, o których mowa w § ....., muszą zostać wykonane zgodnie ze standardem WCAG 2.1 ([Web Content Accessibility Guidelines WCAG 2.1](#)) oraz ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2023 r., poz. 82 z późn. zm.) wraz z tłumaczeniem na język migowy (PJM).

W OPZ mogą znaleźć się sformułowania obligujące wykonawcę do:

- 1) używania w kampanii języka, który powinien być zrozumiały dla przeciętnego obywatela (zawierać jak najmniej specjalistycznego słownictwa, naturalny szyk zdania);
- 2) prowadzenia kampanii w oparciu o zróżnicowany przekaz (wykorzystujący co najmniej dwa kanały sensoryczne, jak wzrok, słuch) i odpowiednie kanały informacyjne (zależnie od formy kampanii, na przykład serwisy branżowe, dedykowane dla osób głuchych itd.).

Materiały wideo powinny zawierać:

- 1) napisy rozszerzone, które obok dialogów będą zawierać wszystkie inne informacje niezbędne do zrozumienia akcji (np.: muzyka w tle, śmiech itd.); napisy są przeznaczone dla osób głuchych/słabosłyszących;
- 2) audiodeskrypcję - zasady dostępności wymagają, by multimedia, wśród których najczęstszym przypadkiem użycia są filmy, zawierały nagranie głosu, który opisuje to, co widać na ekranie, a czego nie przekazuje sam dźwięk oryginalnie zawarty w nagraniu. Jest to optymalne rozwiązanie udostępniające cyfrowo media zmienne w czasie (filmy, animacje...) dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Podstawowe zalecenia WCAG na poziomie A dają możliwość zastąpienia audiodeskrypcji opisem tekstowym. Więcej informacji o audiodeskrypcji w wyjaśnieniach;

- 3) dostępny dokument tekstowy, który zawiera pełną transkrypcję dźwięku i obrazu; jest on przeznaczony dla osób z dysfunkcjami narządu słuchu/wzroku.

Szkolenia i spotkania on-line

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do:

- 1) uwzględnienia w formularzu rejestracyjnym możliwości zgłoszenia szczególnych potrzeb przez uczestników, zapewnienia komunikacji z uczestnikami zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 3 ustawy, w tym zapewnienie komunikacji w formie zgodnej z wnioskiem osoby ze szczególnymi potrzebami (np. przez sms), zapewnienia tłumacza PJM zarówno na etapie rekrutacji, jak i realizacji szkolenia w wersji online lub stacjonarnej, jeśli nastąpi zgłoszenie zapewnienia takiej potrzeby;
- 2) zapewnienia obsługi z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824) – sformułowanie alternatywne do pkt 1;
- 3) zapewnienia dostępności cyfrowej materiałów lub nagrań z realizacji spotkania on-line - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy.

Przy zleceniu organizacji szkolenia, konferencji, webinarów, warsztatów w formule online, wykonawca powinien na etapie rekrutacji w formularzu zgłoszeniowym zapytać o szczególne potrzeby uczestników, w tym te związane z niepełnosprawnością.

Osoba ze szczególnymi potrzebami może zgłosić potrzebę:

- 1) tłumacza polskiego języka migowego (PJM);
- 2) materiałów informacyjnych w różnych formatach, np. w druku powiększonym, na kontrastowym tle;
- 3) napisów na żywo (napisów lub tłumaczenia migowego);

- 4) zapewnienia komunikacji na etapie rekrutacji i później np. poprzez tłumacza PJM albo za pomocą emaila lub sms;
- 5) innych warunków wynikających z potrzeb osoby z niepełnosprawnością, która zgłosiła chęć uczestnictwa w spotkaniu.

Przy zapewnieniu tłumacza polskiego języka migowego (PJM) ważne jest stosowanie sformułowań odnoszących się do wykształcenia tłumacza PJM, zapewnienia jak najlepszej widoczności tłumacza PJM podczas wydarzenia oraz grafiki stanowiącej dla niego tło.

Przykładowe sformułowanie do OPZ:

Wykształcenie.

Tłumacz PJM mający certyfikat T2 biegłego tłumacza języka migowego Polskiego Związku Głuchych lub równoważny.

Zapewnienie widoczności tłumacza PJM podczas wydarzenia online (szkolenie, webinar, konferencja):

- 1) możliwość podziału ekranu na mniejsze moduły/okienka tak by zapewnić uczestnikom spotkania jednocześnie widok prelegenta + widok wyświetlanej prezentacji + widok tłumacza polskiego języka migowego (PJM) na bieżąco przekładającego spotkanie na język migowy;
- 2) podczas transmisji na żywo wydarzenia tłumacz PJM nie powinien być mniejszy niż 1/8 ekranu, co oznacza 1/2 wysokości i 1/4 szerokości ekranu;
- 3) możliwość „przypinki” ekranu z widocznym tłumaczem polskiego języka migowego (PJM), tak aby uczestnik, który będzie potrzebował korzystać z tłumacza PJM, mógł stale go widzieć na ekranie.

Grafika wykorzystywana jako tło dla tłumaczenia polskiego języka migowego:

- 1) nie może odwracać uwagi od tłumaczenia;
- 2) dodatkowe elementy nie mogą zasłaniać sylwetki tłumacza;
- 3) grafiki muszą być subtelne i nienarzucające się, tło raczej statyczne;
- 4) animacje w tle nie mogą rozpraszać;

- 5) ważne elementy jak: adresy stron www, dane kontaktowe, warto dodatkowo napisać – tak, by osoba niesłysząca mogła zatrzymać slajd i je przepisać;
- 6) należy zwrócić uwagę na wysoki kontrast do tła oraz wysoką czytelność tekstu – te same zasady obowiązują przy tworzeniu napisów.

Materiały video

Materiał video powinien być przygotowany z tłumaczeniem na polski język migowy (PJM). Tłumacz PJM powinien być umieszczony na dole w prawym lub dolnym rogu ekranu i zajmować 1/8 powierzchni ekranu, co oznacza 1/2 wysokości i 1/4 szerokości ekranu.

Szkolenia stacjonarne

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do:

- 1) uwzględnienia w formularzu rejestracyjnym możliwości zgłoszenia szczególnych potrzeb przez uczestników, zapewnienia komunikacji z uczestnikami zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 3 ustawy, w tym zapewnienia komunikacji w formie zgodnej z wnioskiem osoby ze szczególnymi potrzebami (np. przez sms), zapewnienia tłumacza PJM zarówno na etapie rekrutacji, jak i realizacji szkolenia w wersji stacjonarnej, jeśli nastąpi zgłoszenie zapewnienia takiej potrzeby;
- 2) zapewnienia dostępności architektonicznej spotkania – zgodnie z art. 6 pkt 1 ustawy;
- 3) zapewnienia obsługi z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824) – sformułowanie alternatywne do pkt 1;
- 4) zapewnienia dostępności cyfrowej materiałów szkoleniowych - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy.

Wymagania do OPZ:

Ze względu na możliwy udział w wydarzeniu osób ze szczególnymi potrzebami całość wydarzenia, miejsce, materiały konferencyjne powinny być dostosowane do ich potrzeb.

Wykonawca powinien przygotować formularz rejestracyjny, uwzględniający pytania o szczególne potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami, a w przypadku ich zgłoszenia – spełnić je w najwyższym stopniu.

Osoba ze szczególnymi potrzebami może zgłosić potrzebę:

- 1) dostępności architektonicznej, na przykład: wejścia na poziomie terenu wokół budynku, pochylni, windy;
- 2) przygotowania materiałów informacyjnych/szkoleniowych wydrukowanych większą czcionką niż standardowa;
- 3) materiałów w alfabecie Braille'a;
- 4) tłumacza polskiego języka migowego (PJM);
- 5) tłumacza systemu językowo-migowego (SJM);
- 6) pętli indukcyjnej;
- 7) wsparcia asystenta na przykład: osoby niewidomej, osoby głuchoniewidomej, osoby z niepełnosprawnością ruchową;
- 8) obecności osoby towarzyszącej/asystenta osoby z niepełnosprawnością;
- 9) specjalnych potrzeb żywieniowych;
- 10) zapewnienie warunków dla psa asystującego;
- 11) innych, na przykład: wolnego mówienia, odczytywania komunikatów z ust.

Wydarzenia szkoleniowe powinny odbywać się w miejscach spełniających w szczególności następujące wymagania:

- 1) wejście do budynku powinno być na poziomie terenu wokół budynku, a jeśli w budynku są schody to powinna być winda, podjazd, platforma przyschodowa;
- 2) na kondygnacjach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością powinny znajdować się przystosowane toalety;
- 3) o ile to możliwe, na korytarzach nie powinno być wystających gablot, reklam, elementów dekoracji, które mogłyby być przeszkodą dla osób z niepełnosprawnościami;

- 4) jeżeli na danym terenie, w danym momencie, w którym organizowane jest wydarzenie nie istnieje miejsce spełniające warunki, o których mowa powyżej lub Zamawiający ma do dyspozycji kilka miejsc w różnym stopniu spełniającym te warunki, wybiera to miejsce, które w pełni spełnia kryteria dostępności lub jest im najbliższe przy zastosowaniu mechanizmu racjonalnych usprawnień (np. zastosowanie tymczasowych platform, zapewnienie usługi asystenckiej).

Dodatkowo warto zapewnić:

- 1) dostępność miejsc parkingowych, dostosowanych do osób z niepełnosprawnością – tzw. niebieska koperta;
- 2) lokalizację wydarzenia, która powinna być dobrze skomunikowana z resztą miasta lub miejscowości – z łatwym dostępem do autobusu, tramwaju;
- 3) odpowiednio obniżone ladę recepcji i/lub stoły.

Materiały powinny być przygotowane w szczególności:

- 1) czcionką bezszeryfową, czyli o kroju pozbawionym ozdobników w postaci szeryfów – końcówki znaków są proste (na przykład Helvetica, Arial, Tahoma) o rozmiarze minimum 12, interlinii między wierszami: 1,15 lub 1,5;
- 2) z użyciem wbudowanych stylów: Nagłówek 1, 2 itd., które pozwalają osobom korzystającym z klawiatury i czytników ekranu przenosić kursor bezpośrednio do wybranego nagłówka;
- 3) z zastosowaniem akapitów;
- 4) z wyrównaniem do lewej, bez justowania;
- 5) bez stosowania funkcji „enter” do tworzenia odstępów;
- 6) z opisami alternatywnymi obrazów i wykresów - opisującymi osobie niewidomej, co znajduje się na obrazie/wykresie, gdy tekst jest czytany przez czytnik;
- 7) z uwzględnieniem zasad prostego języka.

Więcej informacji o dostępności dokumentów w publikacji: [Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020](#) oraz na stronie [Dostępność cyfrowa](#).

Badania i analizy

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do:

- 1) zapewnienia dostępności cyfrowej materiałów - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy;
- 2) zapewnienia komunikacji z uczestnikami badania w formie zgodnej z wnioskiem osoby ze szczególnymi potrzebami – o ile wniosek taki został złożony.

W OPZ można wykorzystać wymagania dotyczące materiałów szkoleniowych (pkt 3 tego opracowania).

Roboty budowlane

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wykonawca zobowiązuje się do zabezpieczenia przyłącza elektrycznego w sposób zapewniający bezpieczeństwo osób ze szczególnymi potrzebami (np. najazdy na przewody, jeśli konieczne ze względu na przebieg przewodów na trakcie pieszym).

Strony internetowe

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do zapewnienia dostępności cyfrowej przedmiotu zamówienia - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy. Przedmiot zamówienia musi być zgodny z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. z 2023 roku poz. 82 z późn. zm.), w tym z wytycznymi WCAG 2.1 zawartymi w załączniku do tej ustawy.

W zależności od przedmiotu zamówienia można zapisać dodatkowe wymagania stawiane wykonawcy.

Szczegółowe wytyczne znajdziesz też na stronie „Dostępność cyfrowa” w poradniku [„Jak dbać o dostępność cyfrową w umowach i zamówieniach publicznych?”](#).

Można skorzystać np. z opracowania [szczegółowy opis wymagań, które warto stawiać zlecając wykonanie eksperckiego audytu dostępności cyfrowej](#).

Zlecając opracowanie dostępnego systemu informatycznego należy wymagać zaangażowania specjalisty ds. dostępności cyfrowej.

Architektura

§ ... Zapewnienie dostępności

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wykonawca zobowiązuje się do zapewnienia dostępności architektonicznej budynku - zgodnie z wymaganiami ww. ustawy, w szczególności do:

- 1) zapewnienia wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków;
- 2) instalacji urządzeń lub zastosowania środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych;
- 3) zapewnienia informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy;
- 4) zapewnienia wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 poz. 573);
- 5) zapewnienia osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób.

Dodatkowe informacje:

W 2017 r. opracowano „Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami”, uwzględniające koncepcję uniwersalnego projektowania. Opracowanie ma formę poradnika/wytycznych dla architektów i inżynierów budownictwa w zakresie kompleksowego dostosowania projektowanych budynków do potrzeb osób z różnym rodzajem niepełnosprawności. Założeniem dokumentu jest

wskazanie rozwiązań zmierzających do poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, co niewątpliwie będzie miało pozytywny wpływ również na inne grupy społeczne, np. osoby starsze lub rodziców z małymi dziećmi.

Link do dokumentu: [Standardy dostępności budynków](#)

Organizacja wystaw

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zwanej dalej „ustawą”, wykonawca zobowiązuje się do:

- 1) zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej, w szczególności zastosowana do opisu eksponatów czcionki bezszeryfowej, druku powiększonego, opisów w alfabecie Braille’a;
- 2) zapewnienia dostępności cyfrowej materiałów lub nagrań z realizacji wystawy - zgodnie z wymaganiami art. 6 pkt 2 ustawy /jeśli dotyczy/;
- 3) zapewnienia dostępności architektonicznej wystawy, w szczególności zapewnienia wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków, zapewnienia wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 poz. 573) i zapewnienia możliwości ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami lub ich uratowania w inny sposób /jeśli dotyczy/.

Wiele osób niewidomych posługuje się nowoczesnymi technologiami wspomagającymi. Dlatego, w zależności od przedmiotu zamówienia, można wpisać wymaganie, dotyczące zastosowania kodu QR z łączem do audiodeskrypcji dla osób niewidomych lub słabowidzących, umieszczonego przy eksponacie.

Publikacje dotyczące uwzględniania wymagań dostępności przy zlecaniu zadań publicznych:

1. [Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – Poradnik dla realizatorów projektów i instytucji systemu wdrażania funduszy europejskich 2014–2020. Pytania i odpowiedzi – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej \(funduszeuropejskie.gov.pl\).](#)
2. [Umowy na realizację zadań publicznych zawierane z podmiotami innymi niż podmioty publiczne -- obowiązki wynikające z art. 4 ust. 3 ustawy o zapewnianiu dostępności. Przykładowe propozycje sformułowań ww. umów.](#)
3. [Zamówienia publiczne na rzecz włączenia społecznego.](#)
4. [Jak zapewnić dostępność przy realizacji zadań publicznych? Poradnik dla organizacji pozarządowych](#)
5. [Zamówienie na dostawy – Przedmiot zamówienia: Dostawa fabrycznie nowych autobusów miejskich – Opis przedmiotu zamówienia – dostawa autobusów do transportu publicznego – uwzględniający dostępność przedmiotu zamówienia dla osób z niepełnosprawnościami.](#)
6. [Zamówienie na dostawy – Przedmiot zamówienia: Dostawa niskopodłogowych fabrycznie nowych autobusów komunikacji miejskiej – Opis przedmiotu zamówienia – dostawa autobusów do transportu publicznego – uwzględniający dostępność przedmiotu zamówienia dla osób z niepełnosprawnościami.](#)
7. [Zamówienie na usługi – organizacja eventów plenerowych – wymagania dot. przystosowania miejsca eventów do osób niepełnosprawnych, zapewnienie bezpieczeństwa w miejscach prowadzenia eventów.](#)
8. [Zamówienie na usługi – opracowanie koncepcji kreatywnej kampanii i produkcji elementów kampanii – wymagania dot. przystosowania kampanii do potrzeb osób niesłyszących, uwzględnienie możliwości świadczenia konsultacji na miejscu u osób z niepełnosprawnościami.](#)
9. [Obowiązek zapewnienia dostępności w umowach i zamówieniach.](#)